

ISTEN ÉS EMBEREK ELŐTT VALO MÉLTO KEDVESSÉG-
NEK, ÖRÖKKÉ ÉLŐ, ÉS ELETET ADO

IGAZ BIZONYSÁGI.

A z A z:

Olly' Utólsó - Tíztefség - tévő HALOTTI PRÉDIKÁTZIOK'
É S O R Á T Z I O,

M e l l y e k,

AMAZ ISTEN ÉS EMBEREK ELŐTT VALO NAGY
KEDVESSÉGGEL ÉLT TUDOS FÉRJFIUNAK,

NEHA! TISZTELETES NEMES

S Z A T H M Á R I

Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtára
Székelyudvarhely

'S I G M O N D
U R A M N A K,

A' KOLO'SVÁRI NEMES REFORM. EKKLÉ'SIA' BÖLTS ÉS
HASZNOS LELKI PÁSZTORÁNAK, ÉS ECCLESIASTICUS
CURATORÁNAK, EGYSZER'SMIND PEDIG A' KOLO'SI ÉS
KALOTA-SZEGI TRACTUSOK' NACY ÉRDEMÜ SENIORÁNAK,
ÉS AZ ERDÉLYI REF. EKKLÉ'SIÁK' *GENERALIS NOTARIUSSÁ-*
NAK: UGY VÉGEZETRE. UGYÁN AZON ERDÉLYI REF,
EKKLÉ'SIÁK' KIVÁNATOS SUPERINTENDENSÉNEK.

Meg-hidegedett Tetemei felett, sok Keserves Szíveknek vígáftalta-
tásokra el - mondattattak.

Mostan pedig,

Ez Áldott ATYÁnak Örök Emlékezetére, El-maradott GYERMEKEI
által, Világ eleibe borsáttattak.

KOLO'SVARATT Nyomt. a' Reform. COLL. Betűivel, 1773. ÉÉt.

! 07518

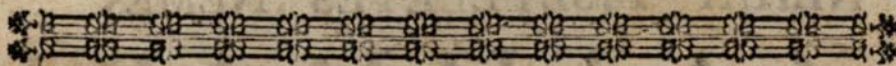

Imprimatur

Cibinii, die 23. Martii, A. 1773.

COMES GABRIEL HALLER, mp.

Substit. Praeses Comissionis.

PÉLD. XXII: 1.

Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtára

Kívánatosb a' jó Hir-Név nagy Gazdagságoknál: az ezüstnél, és az aranynál jobb a' KEDVESSÉG.

III: 34.

A' tsűfólokát az ISTEN meg-tsűfolja: a' SZELIDEKnek pedig ad KEDVESSÉGET.

XVI: 7.

Mikor jó akarattal vagyon az UR valakinek útaihoz, még annak ellenségeit-is Jó-Akaróivá téfi annak.

ISTEN HÁZÁNAK HIV ÉS BÖLTS GONDVISELŐ
F Ö - S Z O L G Á J A,
NÉHAI TISZTELETES TUDÓS
SZATHMÁRI
P A P
'S I G M O N D
U R A M

Az URNAK Házában, közelebről a' Kolo'svári Reformata Ekklesiában xxv. Eftendőknek el-folyások alatt ISTEN Titkainak ritka ajándékokkal ékeskedő SÁFÁRA, a' Kolo's és Kalotafégi *Tractus*nak xii. Eftendők alatt igen Érdemes SENIORA, egyfzer'smind pedig xi. Eftendőktől fogva az Erdélyi Reform. Ekkle'siáknak ritka Dexteritasu *Generalis NOTARIUSSA*, újabban pedig, két Hónapoktól fogva ugyan az Erdélyi Ekkle'siáknak kívánatos

S U P E R I N T E N D E N S E.

Kinek - is meg-hidegedett Tetemei Koporsóban való tétetésének emlékezetét, együgyű HALOTTI PRÉDIKÁTZIOval tisztelni igyekezte

I N T Z E M I H Á L Y,

A' Kolo'svári *Reformata Ekkle'siá*nak Belső Farkas Utzai
Nagyobb Templomában,

M D C C L X - d i k E f t e n d , S z . G y ö r g y H a v . 20 - d i k N a p j á n .

1 TIM. III: 1.

Ha valaki Püspökséget kíván, jó munkát kíván.

MÁTH. XXIV. 45.

*Kitsoda azért az Hívés és Bölts Szolgákit az UR Gond-viselővé tett
az ő Háza Népén, hogy azoknak Eledelt adjon alkalmas
időben?*

MÁTH. X. 16.

*Légyetek azért okosok mint a' Kígyók, és felidek mint a' Ga-
lambok.*

SZENT LETZKE.

L U K. XII: 42.

Kitsoda a' Hív, és Bölts Sáfár, kit az UR az ő Szolgai között
Főve téken.
 Hazai Szécső Múzeum Tudományos Könyvtára
 Székelyudvarhely

Ét dolog vala eleitől fogva Szerelmesim! a' Vallásban felettebb igen vezedelmes, úgy-mint: *Profanitas et Superstitio*, az az, a' nyilvánosság Istentelenségből származott Testi bátorság, és viszont ellenben a' Vak-buzgóság, avagy Babonáság, melly szerént némelyek a' Vallást egészen *contemnálták*, és meg-útálták, mások pedig ellenben azt értelem nélkül való Vak-buzgósággá, avagy Babonásággá tsinálták. A' melly két *Extremumok*, és felette igen vezedelmes dolgok, valamint eddig a' Vallásnak több egyéb farkalatos részeiben kitéfzettenek, úgy nevezetesen az ISTEN Befédének Hirdetése' 's Hirdetői körül-is, ugyan ezen két *Extremumok* uralkodni femléltetnek, mert ha fíntén találtaffanak-is némely gyengébb Elméjük olyyak, a' kik az ISTEN Tiszteletnek e-
 hez a'

hez a' részéhez, avagy csak leg - alább, az ISTEN Befédének Hirdetőihez mint-egy mód nélkül való *reverentiával*, vagy mondjam inkább mint-egy *Superstitio*val, és Vak-buzgósággal viseltetnek, és mindent valamit ezektől hallanak, minden próba és vi'sgálás nélkül el híznak: el-felejtkezvén Szent Jánosnak ama' parantsolatjáról, 1 Lev. iv: 1. *Szeretnemesim, ne bídjatek minden Léleknek, hanem próbáljátok-meg a' Lelkeket, ha ISTEN-től vagynak-e; mert sok hamis Próféták jöttek e' Világra:* más felől mind-az-által, kivált e' Világnak meg-vezett mái idejében, ollyaténok-is találtnak, a' kik, minden *religiofitást*, és Valláshoz való buzgó fzeretetet le-vetkeztenek, és fe az ISTEN Befédéhez, se pedig annak Hirdetőihez illendő *reverentiával* nem viseltetnek, hanem azokat egézfén *contemnálják* 's femmiben hajtják, és a' Vallást ebben a' részben azzal vádolják, hogy valamiként a' Kereftyén Vallás első *Praecoinak*, és Hirdetőinek, nem e' Világnak Nagyai, és Böltsei, hanem az alávalók, és nemtelenek válastattak vala, úgy fentén ma-is ezen Hívatatra, nagyobbára a' Köz-rendüek, sőt sokszor e' Világnak seprei állanak. De a' kik ellen, nem tzelom, hogy már most a' Vallást igen hozzáfson *defendáljam*, mert elég nálunk ezen Hívatálnak Méltóságára, avagy csak annak meg-gondolása, hogy maga az ISTENnek Fia ezt a' Hívatalt nem *dedignálta*, úgy-mint: a' ki ezt a' maga példájával meg fzentelvén, igen meg-nemesítette, és ditsőfségeisé is tette, és így tehát e' gonofban rétetett Világ is ezt épen minden *fundamentom* nélkül óltárolja, annyival inkább, hogy az egyébféle külső Világi nagy Hívatatokban is nagyobbára csak azok a' két leg-főbb *requisitumok*, és tulajdonságok kívántatnak, a' melyeket maga az Idvezítő Ur-is az ő Szolgáiban meg kíván vala, nevezetesen pedig azokban, kikre az ő Házának Gondviselését bízza volna, a' *Hívséget* tudniüllik, és *Böltsefséget*, a' mint ezt f. *Máté Évangyélista* xxiv: 45. elég világofon fel-jegyzette, *Kitsoda azért úgy-mond, az hív, és bölt Szolga, kit az UR Gond-*
viselő-

viselővé tett az ő Házán? vagy a' melly kevés változtatással a' Sz. Lukás Évangyélis-ta is ugyan ezt a' dolgot, a' Magyarázatra fel-olvasztatott szavaiban beszéllette, xii: 42. *Kitsoda az hív, és bölts Sáfár, kit az UR az ő Szolgái között Fővé téfen?* Melly szavait az Igazságnak szája úgy formálta, hogy ebből azt akárki könnyen ki-tanúlhasssa, ki leheffen még ma is az ő Házának Gond-viselő Fő Szolgája? tsak a' tudniillik, a' kiben ő mind I-ben. a' *Hívséget*, mind pedig II-*kor. a' Böltsétséget* fel-találja, mert e' kettőn kívül többet, az ő Szolgaiban e' gonof-ban tétetett Világ-is méltán nem kívánhatna. Melly két főké- gesképpen meg-kívántató tulajdonságaikról az ISTEN Házára Gondorviselő Fő Szolgáknak, minek-utánna egy-más után ren- del rövideden, és tsak igen alacsonon értekezem, annak-után- na e' mostani Keferűségünknek - is közelebből való Tzéljára, úgy-mint: ama' Gyászos Koporsóban meg-hidegedett Tetemei- re nézve, töllünk ugyan el-záratott, de az ő halhatatlan *Me- ritumira*, és fok rendbéli ditséretes ritka *Qualitásaira* nézve, se mi töllünk, az ő több Szolga Társaitól, se pedig ez IS- TEN Házának a' mái nyombéli Tseléditől, bizony soha el-nem felejtethő *Hív*, és *Bölts Férjfiúra*, Néhai Tízteletes Tudós SZATHMÁRI PAP 'SIGMOND Uramra, mint az ISTEN Há- zának Fő Gondviselő Szolgájára, közelebből-is figyelmezek. A' melly igyekezetemben, óh vajha még a' leg-kissebb és erőte- len Edényekben - is magát ollykor ki-mutatni szokott ISTENi Kegyelem, énnékem-is mostan avagy tsak annyiban segítségül lenne, hogy ha fíntén még most véghez nem mégyen-is, ha- nem tsak mint-égy el-kezdődik az ő utolsó Tízteség - tétele általam, avagy tsak még most a' kezdetén valami kissébbéget ne fzenvedne az ő kíváncs Emlékezete! De hogy in-már a' do- loghoz hozzá kezdjek.

I. Leg-*elsőben* - is *Hívséget*, kíván az IDVEZITŐ UR abban a' *Szolgában*, a' ki lehetne *méltán az ő Há- zának Fő Gondviselője*. *Kitsoda* úgy mond, az *Hív Szolga*, a-
vagy

vagy, *Sáfár*, *Kit az UR az ő Házán Gondviselővé*, vagy az ő Szolgai között Fővé téken? A' melly fázaira Édes Idvezitőnknek alkalmatosságot szolgáltatott vala amaz ő buzgó, és az ő Mesteréhez való fzeretetből, heves indúlatu Tanítványa, a' Péter, a' ki, midőn meg-hallotta volna a' 37-dik versben, minémü Praerogatívája lenne az olyan Szolgáknak, a' kit az UR, mikor Haza megyen, vigyázva talál: fel-övedzvéen tudniillik magát, le-ültetné azokat, éselő-jövén foglálna nékik, meg-kérdé az ő jó Mesterét a' Letzke előtt való 41-dik versben, illetén főkkal: *URam minékünk mondod-e e' Példa-Befédet, vagy pedig mindnyáján egyebeknek is?* a' melly ő Kérdése, vallyon az ő Mesteréhez való forró és heves indúlatból, és mint egy *Nobilis Ambitióból* származotté, úgy ítélvén, hogy ötöt illetné ez a' nagy Tízteféség és Elsőség, a' KRISTUSnak Országában; vagy pedig tsak tsupa *Curiositásból*, és a' KRISTUS' fázai jobban való meg-érthetőségnek kívánásából? én arról itt tudakozódni nem kívánok, elég az, hogy a' Péternek kérdésére, hasonló kérdés formában felel-meg az IDVEZITŐ UR: *Kitso-da úgy-mond, a' hív és bölts Sáfár, kit az UR az ő Szolgai között Fővé téken, vagy az ő Házán Gondviselővé?* hogy ezen ritka, de az ő Szolgaiban fűksfégesképen meg-kívántató *Qualitásnak*, 's minéműségnek meg-fszerzésére, akárkit is annál hathatósabban fel-serkenthetne. Az illetén *Tíztes Személyt* pedig, rész-fzerént *Szolgának*, rész fzerént pedig *Sáfárnak* nevezte, a' miképen a' Sz. Pál-is 1 *Kór.* iv: 1, 2. midőn az Évangéliom Igaz Hirdetőinek Tíztekről beszéllene, mint egy bővebb világosítással így magyarázta a' KRISTUS' fázait: *úgy ítéljen mi felőlünk az Embér, mint a' KRISTUS' Szolgai felől. A' Sáfárban pedig úgy mond, e' kívántatik meg, hogy mindenben hívnek találtafsék.* A' melly fázait a' Sz. Pál úgy formálta, hogy sem ezen mi Ekklé'siai Belső Hívatalunkat igen alatonnak lenni nem tanította, sem pedig kellere felett nem magasztalta, a' mellyek közzül mindenik az Ekklé'siában vezedelmes

delmes dolog volna, mert ha ez a' Hivatal óltsároltatik 's megvettetik, abból a' Vallásnak, 's az ISTEN Befédének *contemnálás*a, 's meg-vetése következik; ha pedig mód nélkül magasztaltatik, úgy ezen Hivatalt viselő Személy könnyen fel-fúvalkodhatik, a' mellyből ísmét véghetetlen gonofz származhatik. Erre nézve, rész fzerént *Szolgáknak*, rész fzerént pedig *Sáfároknak* neveztetnek ezek a' Személlyek, mind a' Sz. Páltól, mind pedig az IDVEZITŐ URTól. *Szolgák* léfznek tehát ezek

1-ben, De nem közönséges Szolgák, hanem a' KRISTUSnak Szolgai, még pedig a' Görög fónak ereje fzerént *Kormányozó Szolgai*, a' kik az Anya-fent-égy-ház Fő URának, a' KRISTUSnak alatta vagynak, és az Anya-fent-égy-háznak, mint valamelly Hajónak igazgatására hívatattak, hogy ezen munkában úgy forgolódjanak, a' mint az ő Fő Hajós-Mesterek kívántja. És így olyan *Szolgák* ezek, a' kikre olly' különös gondja vagyon az IDVEZITŐ URnak, hogy ő nékik azt fogadta; a' ki titeket *balgat engemet balgat, és a' ki titeket megvét, engemet vét-meg*, a' melly fzaivaival ezeknek a' Szolgáknak, Tízteleteket, betsülleteket elég hathatófon *intimálta*, 's meghagyta. De

2-för, *Sáfároknak*-is neveztetnek ezek, mind a' Sz. Páltól, mind pedig az IDTEZITŐ URTól a' kezem alatt lévő Sz. Letzkében. A' melly nevezetnek hogy világofabb Éttelmére juthassunk, fűklég léfzen ezt az *Emblémát*, a' Napkeleti Népeknek fókáfok fzerént, égy kevésbé közelebbrol-is meg-tekintenünk. Ezeknél tudniillik, az *Oeconomus*, avagy a' *Sáfár* olyan Személy vala, a' ki tsak tsupán az ő URának Kegyelme által, az ő több Szolga-Tárfaiknak fámok közzül ki-vetetett, és a' Házra való vígyázásra, avagy a' *Sáfárkodásra* rendeltetett. Az ilyen Személlyeknek, avagy *Sáfároknak* immár külső tekintetre nézve ugyan nagyobb *respectusok*, és Hatalmok vala, mint a' több közönséges Szolgáknak, mind-az-által ezek-is fint-úgy Szolgák valának, mint mások, mert nem azért állittattak vala

elé az ő URoktól, hogy az ő több Szolga-Tárfaikon uralkodná-
nak, hanem hogy azokra vigyáznának, és az ő URoknak az ő
Gond-viselésekre bízattatott Javaikból, mind azoknak híven és se-
rényen *Sáfarkodnának*, valakik a' Házhöz tartoznak. Illyetén
másokra vigyázó, és Gond-viselő Szolga vala immár mind *Élié-
zer* az Abrahám Pátriáchának Házában, 1 *Mós.* xv: mind pedig
Jó'sef a' Faraó Királynak Udvarában, 1 *Mós.* xli: de a' több
Napkeleti Nemzetfégek-is illyetén Szolgák által igazgatják vala
az ő Házaikat, kiknél a' Háznak URa, avagy Gazdája, az ő
Szolgaikra külömbféle Hívatatokat bízott vala, és egyik többet,
másik kevessebbet, egyik nagyobb dolgot, másik pedig kisebb
dolgot tselekezik vala. Melly Szolgák között az Első *Oecono-
mus*, avagy Sáfár vala, a' ki az egész Háza, és a' Házban való
több Szolgákra gondot visel vala, úgy hogy ez, a' több Szol-
gáknak mint-égy Fejek vala, de még-is ennek az ő több Szol-
ga-Társain, semmi *Juris-dictio*ja, és Hatalma nem vala. Es már
az IDVEZÍTŐ Ur is illyetén Szolgák által kívánja igazgatni a'
maga Anya-*szent-égy-házát*, hogy azok is a' kik az ő több Szol-
gai között Fövé téternek, legyenek a' több Szolgáknak nem
rajtok uralkodó Urok, hanem azokra vigyázó Szolga-Tár-
fok, a' honnét a' Sz. Pál-is a' fellyebb említett helyen, ezt a'
Szolgai és *Sáfári* nevezeteket egybe-kötötte, és egy-más közt *al-
ternalta*, mint ha azt mondotta volna: noha mi az ISTENnek
Házában nagy és elé-való Hívatalt viselünk, mivel-hogy az IS-
TEN *Titkainak Sáfári vagyunk*, és a' Lelki Jóknak az Emberek
között való ki-*öltogatói*, másoknál mind-az-által nagyobbak és
hatalmasabbak nem vagyunk, mert ugyan csak mi-is Szolgák
vagyunk. Es bizonynyára meg sem engedheti azt az új *Testa-
mentomi* Anya-*szent-égy-háznak* állapotja, a' mellyben mind-
nyájan az Igaz Hívek Lelkiképen *Próféták, Papok, és Királyok*,
hogy itten valaki az Erőszakos Uralkodásnak Székét fel-állítsa, és
nevezetesen azok között, a' kik a' KRISTUS Szolgainak, és az
ISTEN Titkai Sáfárinak mondatnak, valaki az ő több Szolga-

Társain való Hatalmat és Uralkodást, egyedül magának tulajdonítsa, a' mellyet világoson ki-lehet hozni avagy tsak abból, hogy midőn égykor a' Tanítványok égy - más - közt azon vetélkedtek volna, mellyik lenne ő közöttök jövődében a' nagyobb, akkor a' KRISTUS ö-néik ekképen szólla: *Tudjátok hogy a' Pogányoknak Fejedelmeik uralkodnak azokon, és a' Hatalmaik hatalmoskodnak, de nem úgy leszen ti közöttetek, hanem a' ki ti köztetek nagy akar lenni, légyen ti szolgátok, és valaki ti közöttetek első akar lenni, légyen ti szolgátok.* Mát. xx: 25 - 27. és Luk. xxi: 25, 26. Mellyre nézve, ha valamelly *Hív és Bölts Sáfárt hát ma-is az UR az ő Szolgai között Fővé téfén*, a' magát Hatalommal és Méltósággal fellyebb valónak lenni ne képzelje, hanem tsak rendel magát elsőnek lenni ítélje, a' ki a' több Szolgák között Főnek nem azért tétetik, hogy ezen Fő Tiszttségével fel-fülvalkodjék, hanem hogy a' több Szolgáknak, és az UR Házának igazgatásában, nagyobb gondal és szorgalmatossággal munkálkodjék, és mivel tsak az ő URának Kegyelmeiből vétetett-fel, meg-alázódjék.

Ebben a' Személyben pedig, a' mint fellyebb-is emlitém, elsőben a' *Hívség* kívántatik - meg, és a' nem vi'sgáltatik, ha vallyon Gazdag légyen - é, vagy Szegény, Ékesen álló - é, vagy meg - bántatott Nyelvü - é, hanem tsak hűsége fzerént bersülte-tik ha tudniillik, Hivatalában hűségese jár, és a' reája bízott Jókból, az ő URának Házához tartozóknak igazán és híven Sáfarkodik. *Hívséges* lévén a' *Sáfarkodásban* mind ISTENre, mind másokra, mind pedig magára nézve. 1-ben, ISTENre nézve, hogy abban nem a' maga hasznát, hanem az UR Házának közönséges Javát, és az ISTENnek Ditsőségét keressé, és azokat kiknek Sáfarkodik, nem a' maga, hanem az UR Szolgaivá tenni igyekezze. 2-*for*, másokra nézve, hogy semmit-is azokból, a' mellyel másoknak tartozik el ne vonnyon, és égyet-is a' maga reftsége miatt el-vefzni ne hadjon. 3-*for* pedig *magára nézve*, hogy semmi tsalárdság, vagy uralkodásra való vágyódás ő benne ne találatsék, hanem a' mások szolgálatjára való készség tapafztaltsék. Melly fzerént már, mint-hogy

mi is valakik a' JÉ'SUS Országának fel-állításában munkálkodunk, nem egyebek, hanem *Sáfárok és Szolgák* vagyunk, innét a' ki rólunk-is helyes ítéletet akar tenni, ne vi'ssgálja azt, hogy magunkat miképen birjuk, Gazdagok légyünk-é, avagy Szegények, Ekefén állók légyünk-é az *Apollossal*, vagy pedig meg-bántott Nyelvűek a' *Mó'sessel*; hanem csak épen azt vi'ssgálja, valyon a' mi URunknak réánk bízott Javaiban egyenes Hívféggel forgolódnunk é, mert ha a' Hívféggben nem vádoltathatunk, ám-bár külömben méltatlan, de ezen tekintetben még-is a' Kegyelemből méltó Szolgai vagyunk a' mi URunk JÉ'SUS KRISTUS-nak, noha mások minket ez vagy ama Természeti, vagy egyéb-féle Ajándékokkal felyül haladjanak-is.

Az illetén *Oeconomus*nak avagy *Sáfárnak* pedig Tízte fő-képen abban áll vala, hogy azokat a' dolgokat, mellyek a' Háznak vagy a' több Szolgáknak, szükségekre és tápláltatásokra való, réz fzerént egybe-takarja, és megtartsa; réz fzerént pedig, kinek kinek a' maga rézét híven és igazán ki-osztogassa. A' mint ezt világoson ki-hozhatjuk a' Kezem alatt lévő Szent Letzkéből, és mindjárt az utánna való versből: *Kitsoda* úgymond *az hív és bölts Szolga, kit az UR Gond-vifelővé tett az ő Háza Népén, hogy eledelt adjon azoknak alkalmas időben? bölög Szolga az, kit az UR akképen talál tselekedni, mikor meg-jövénd,* a' melly világoson meg-erősíti mind azt, a' mit eddig az illetén *Oeconomus*nak, vagy *Sáfárnak* állapotjáról és hivataljáról mon-dottam. Mi vala t.i. ez a' *Sáfár* az ő állapotjára való nézve? semmi sem egyéb, hanem Szolga, mint a' többi, a' kinek Fe-jévé tétetett vala. Mi vala pedig ennek Hivatala? a' Háza való Gond-vifelés, tudniillik, hogy kinek kinek ki-adná azt, a' mi illik vala, és a' mi a' Háznak URától ö-néki parantsoltatott vala. A' mellyből immár könnyü lézen meg-érteni, mit akar-janak mind az IDVEZITŐ UR; mind pedig a' Sz. Pál jelente-ni, midön az ISTEN Titkainak *Sáfáriban-is* mindenek felett *az Hív-séget* kívánnák vala fel-találtatni, ezt tudniillik: Hogy mivel min-

den Emberek a' Magasfágos ISTENnek Szolgái a' kik között minthogy némellyeket a' végre válaftott, hogy a' Kegyelemnek Javait az ő több Szolga Társainak ki-öftogassák, az az, az Idveségnek Tudományját, és Utját ki-nyilatkoztatassák, minthogy mondom e' végre válaftattanak, fűkség hogy hívfégefen tselekedjék az ő URoknak ezt az akarattyát, mert ha ezt azok meg-tselekedték, az ő kötelefségeket bé-töltötték, úgy hogy, nem szabad ezeknek az ő egyéb természetű minéműsegeik felől, fegényfségek avagy gazdagságok felől, ékesen főllások, vagy meg-bántott nyelvek felől tudakozódni, annál inkább nem szabad ezeket, ha a' Termézetnek vagy Kegyelemnek minden Ajándékival nem ékeskednek, nem szabad mondom őket ezért meg-útálni, mert ezeknek meg-útáltatások, végezetre az ő URokra, a' ki őket e' főlgálatra válaftotta, háromolna.

Mi ugyan ma Szerelmesim! a' kik az ISTEN Házában való főlgálatra hívaftattunk, Apostolok olly' főzofs értelem fzerént, mint az Első Időbéliak koránt sem vagyunk, alább való lévén a' mi Tíftünk azokénál, és a' nállunk lévő Ajándékok-is sokkal kissebbek és alább való, azokra az ISTENi Ajándékokra nézve, mellyekkel a' KRISTUS JÉ'SUSnak ezek az Első bizony-sági ékeskedtek vala. Mind-az-által abban, a' mi az Apostoli Hivatalnak, nem rend kívül való *Privilegium*it, hanem *Essentialis* részét tézik vala, ebben mondom meg-égyez még-is némű-néműképen a' mi állapotunk, az *Apostoloknak* állapotjokkal. Mi is tudniillik, mint fíntén azok, *Sáfárok*, és az URnak Szolgái vagyunk, a' kik a' végre hívaftattunk, hogy a' mit az URtól vettünk, azt néktek, mint a' mi Szolga Társainknak, ki-öftogassuk. Itt pedig ez a' mi leg-főbb és első kötelefségünk, hogy ebben hívfégefek légyünk, és a' réánk bízattatott Jókat egész tehetfségünk fzerént, azoknak a' kiknek illik ki-öftogassuk. Es így vétkezünk tehát akkor, ha mi a' mi Elménk vagy Testünk erejének kedvezünk, és ezekkel, azoknak a' kik a' mi Gond-vífelefsünk alatt vagynak, olly' böven és hiven nem főlgálunk,

mint szolgálhatnánk. A' kik ezt tselekezik, el-vonnyák az ő Szol-
ga Tarfaiktól azt a' Jót, melyet az UR ő nékiek rendelt vala.
Iés jaj annak a' Szolganak, a' ki a' *Talentomot* el-ássa, és a' ma-
gga *Commodum*áért, vagy nyúgodalmáért az ő URa Házának Tse-
lédit fűkölködni hadja. Vétkezünk, ha azt az Igazságot, a'
mellyet az URtől tanultunk, vagy magunkba tartjuk, vagy pe-
dig azoknak, a' kik azt egészen által nem látják, henyéül és
humissul tanítjuk. Nem Hívek az illyetének a' reájok bízott
Jónak ki-oztásában, és jaj lézen az olyan Szolgáknak, kik a'
Böltsefséget, mint egy tsak a' magok Örökségeeknek tartják, a'
bennük lévő világosságot másoknak ki nem mutatják, és a' Tu-
dománynak külsőt el dugják. Vétkezünk, ha ez vagy ama' Föl-
di boldogságra vezethető Elközöket, a' melyek a' mi *Inspe-*
*ction*nk alatt vagynak, vagy általunk ki-oztogattathatnak, vagy a-
zoktól meg-vonnyuk, a' kiknek arra *Fussok* vala, és azt meg-
érdemlik vala, vagy pedig a' méltatlanoknak prédájára botsát-
juk. Nem igazán oztyák ki az UR Házának Javait az illyeté-
nek, és jaj lézen az ollyatén *Sáfarok*nak, a' kik az UR Házá-
nak Gazdagságát, az ő Házának igaz Tseléditől el-vonnyák, és
vagy az UR Házán kívül valóknak, vagy pedig az ollyatén tú-
nya rest Hasáknak tékozolják, a' kik nem másnak, hanem tsak
magoknak szolgálnak. Vétkezünk, ha azokat a' dolgokat, a' mel-
lyeket okoson kell vala folytatnunk, hogy ez vagy ama' jó fel-
tett tzelít el-érhefsünk, henyéül és értetlenül folytatjuk. Semmi-
vé tézik ezek az URnak rendeléseit, és *confusiot*, zürzavart fe-
reznek az ő Házának azon részében, a' melynek előtte járnak,
és jaj lézen az olyanoknak-is, kik ekképen az URnak útát el-
fordítják. Vétkezünk, ha azt okozzuk, vagy tsak halgatással-is
el-fenvedjük, hogy azok a' Jók, melyekkel vagy a' fűkölkö-
dőknek, vagy pedig az UR Örökségének fűkfségeik fel-fegíttet-
hetnek, el-tékozolratnak, és prédára botsáttatnak. El-puhtitják
ezek az UR Házának Javait, és jaj lézen azoknak, a' kik az
URnak Örökségét, vagy magok puhtitják, vagy másoktól puht-

títtatni hadják. Hogy ha pedig mind ezekben nem vádoltathatunk, hanem mindenben híven *Sáfárkodunk*, úgy valójában boldogok leszünk, és az URnak Örömében bé-juthatunk.

Hogyha immár mind ezeket Szerelmesim! meg-gondoljátok, mindjárt által láthatjátok, mennyiben kellesték néktek az illetén Szolgákat, vagy *Sáfárokat aestimálnatok*, vagy ellenben vádolnatok, a' mennyiben tudniillik *bíven*, vagy *nem bíven* *Sáfárkodnak*. De a' melly *Regula* ellen nagyobbára majd mind véteni szoktatok.

Ugy tapasztaltuk azt eleitől fogva e' Világon, hogy a' kiket ISTEN az ő *Szolgai között Fővé*, és a' *Sáfárkodásban elsővé téfen*, azok mindjárt akkor az Emberek külömb-külobb féle ítéleteiknek ki-tételnek, némellyektől tudniillik, igen fel magasztaltatnak, némellyektől pedig igen gyaláztatnak. Némellyektől mondom, az ilyen Ember tsak nem imádtatik, és mintha ő benne *femmi hiba és gyarlóság nem volna*, tsak nem a' *Canonizált Szenteknek Laistromában íratik*. Ez a' hiba tapasztaltatik olykor némely együgyű és gyengébb elméjű Emberekben; a' kik az ilyen Hívatalt viselő Személyekhez, kivált az ő Tanító-jokhoz, tsak nem mód nélkül való *reverentiával*, vagy kellete felett való engedelemmel viseltetnek, melly *Superstitionnak* zomoru *Consequentiái* lehetnek.

És mind ezek, honnét származnak? vallyon nem onnét é? hogy ezek a' *Sáfárok* nem az ő Hívégek fzerént *aestimálnatnak*, hanem olytatén *Példáknak* tartatnak, a' kiket ISTEN előnkben állított volna, hogy a' jót és a' rosszat töllök tanuljuk, és az ő tselekedetek fzerént tselekedjünk. Holott úgy kellerik néktek Szerelmesim! mi felöllünk gondolkodnatok, mint Szolgák és *Sáfárok* felől. Nem vagyunk mi néktek *Mesteretek*. Égy a' ti *Mesteretek a' JÉ'SUS*. Mát. xxiii: Nem vagyunk mi néktek *Atyátok*. Égy a' ti *Atyátok* azt mondja a' *JÉ'SUS*, *ki a' Mennyben vagyon*. Nem vagyunk mi néktek *Példátok*; mert a' *JÉ'SUS* *bagyott nekünk-is példát, mint néktek, hogy velünk együtt az ő nyomdokat*

dokát kövessétek. És nem bátorkodunk különben titeket a' mi követésünkre inteni, hanemha egész örömmel és jó Lelki-Esmerettel el-mondhatjuk azt a' Sz. Pállal: *Légyetek én Követőim, mint én a' KRISTUSÉ.* Egy főval ollyatén Szolgák, és Sáfárok vagyunk, a' kik mint fíntén ti, kemény fámadás alá rekeztettünk, és a' mi URunknak Itéletétől felhetünk, ha a' réánk bízott Jókat nem híven osztogatjuk, és a' mi Ajándékinkat és Tudományunkat rofzra fordítjuk.

De tsak igen kevesen vagynak ma, vagy talám nintsenek is ti köztetek, a' kik e' mái Időben ez ellen vétenétek, hogy tudniillik, az illetén *Szolgákat* vagy *Sáfárokat* kellete felett be-tsülnétek; hanem sokkal többen vagynak ollyaténok, a' kik ezeket ollyatén dolgokban vádolják, a' mellyek tulajdonképen az ő Hivatalokra nem tartoznak. Mi vala tudniillik eleitől fogva, kivált a' Világnak Nagyai között közönségefebb panasz és vád ezek ellen, *mint az, hogy ezek nem eléggé Tudórok*, nem eléggé Ékesen állók, nem elég *Politikusok*, és Világhoz tudók; hanem többire együgyűek és alávalók? A' melly vádnak légyen bátor valami fundamentoma: tedd - fel bátor p. o. hogy *Pál*, nem nagy *Statista*, nem nagy *Politicus*, hanem *simplex*, együgyű, és tudatlan lett légyen: tedd-fel bátor, hogy az Ékesen álló *Apollos*, Pálnál sokkal *Qualitativa*bb, és elébb való lett légyen: Avagy az e'féle *Qualitás*ról, vagy ékesen állásáról ítéltetik-e hát meg a' Sáfár, nem pedig inkább a' *Hívségről*? Hadjátok az URra az ő Sáfárinak válaftását, és ezeknek kezéikből vegyétek-el azokat a' Lelki Jókat, a' mellyeket az UR Nevében ki osztogatnak tinétek. Fedjete meg és vádoljatok minket, ha mi *Hívségesek* nem vagyunk, ha mi titeket megbotránkoztatunk, és ha az ISTENI Igazságokat meg-tsonkítjuk, és mintégy *profanáljuk*: Fedjete meg, ha mi az Éhezőknek kenyereket el-vonnyuk, és ha a' meg-kefередett Szívűeknek nem tsak semmi vígaftalást nem hirdetünk, hanem inkább az ő sebeiket még annál nagyobbra neveljük: Fedjete meg, ha az

Életnek Jávát a' Bűnösöknek adjuk, nem pedig a' meg-tértek-
nek, és ISTENnel meg-engeszteltetteknek: Fedjete-meg, ha a'
Fiaknak kenyereket el vészük, és inkább a' réánk bízott drága
Gyöngyöt, mintégy az Ebeknek, vagy a' Díznók eleiben vet-
jük: Fedjete-meg, ha néktek az Idveségnek útát, tisztán és vi-
lágoson ki nem mutatjuk, és ha azon tiszta és lelki Eledel hel-
lyett, melyet az URtól vettünk, néktek csak mintégy polyvát
és fűt hintünk; vagy ha az ISTEN Befédének tiszta jóízű Te-
jét Emberi találmánnyal meg elegyítjük: Fedjete-meg mon-
dom minket, ha e'félékben vádoltathatunk; de elégedjete-meg
velünk, *ha magunkat nem prédikáljuk, hanem a' JÉ'SUS KRIS-
TUS-t az UR-at, magunkat pedig ti Szolgaitoknak a' JÉ'SUS-ért:*
2 Kór. iv: 5. elégedjete-meg velünk, ha az ISTENnek Befé-
dét, és az Igazságot, melly a' Kegyeség szerént vagyon, híven,
tiszta, és világoson prédikáljuk, ha fíntén az Ékesen szólásban,
vagy más egyéb ritka *Qualitas*-ban kinek kinek közzületek meg
nem felelhetünk-is, és kívánságtok szerént mindnyájan nagy *Sta-
tisták*, és *Politicusok* nem lehetünk-is. Mert hogy most ezen ID-
VEZITÖNKtől *formáltatott Emblemában* meg-maradjak, mi ká-
rára van az a' Ház URának, ha fíntén az ő Gond-viselője min-
denféle Böltsefséggel az ő Fejét bé nem töltötte-is, ha fíntén
ollykor annak kezei rezketnek, vagy lábai meg - botlanak -is,
csak épen a' réája bízott Jót híven és igazán ki osztogassa? Ugy
fíntén ti-is nem elégedhetetek-e meg a' ti ISTENteknek Sá-
fárral, ha ezek minden igyekezeteket arra fordítják, hogy ti-
teket a' vézedelemtől meg mentheffenek, és az ISTENnel meg-
békélthetneffenek? Mit kívánhattok ő benne a' ti lelketek, haszná-
ra ennél többet, ha fíntén minden gyalótságtól és hibától fuba-
dosok nem lehetnek is? Bizony a' mi Világi Böltsefségünk, *Prom-
titudonk*, vagy ékesen álló Nyelvünk, nem szabadithat meg ti-
teket sem a' Bűnnek szolgálattjától, sem a' Pokolból, és a' Sá-
tánnak Országából. És bizony a' mi *Vivacitasunk*, vagy Elevenfé-
günk, azokat a' meg-vezett kívánságokat nem öldökölhetik meg

ti bennetek, mellyek a' ti Lelketek ellen vitézkednek: tsak egyedül a' kereftnek beféde, a' mellyet mi hirdetünk, gyógyít és szabadít meg titeket: tsak egyedül a' JÉ'SUS, a' kit mi mutatunk, igazít meg titeket: és tsak egyedül az URnak Kegyelme fentel meg titeket. Arra a' Kintsre nézzetek hát, a' mellyet mi ösztogatunk néktek, és ne arra a' tserép Edényre a' mellyben hordozzuk ezt a' kintset.

De sokszor másképen is meg-támadtatnak, e' gonofban tétetett Világtól azok, a' kik az URnak Szolgai között Sáfárságra, avagy Elsőségre hívatattak; mert ő ellenek ollykor e' Világnak Fiai így futognak: Hogy ezek óh melly rozzsul igazgatnak! óh melly henyéül folytatják Hívatásokat! óh melly rendeletlenül bánnak az UR Házának Javaival! és óh melly fokot halgatnak, a' kik sokkal többet tselekedhetnének, ha jobban felnyitnák az ő femeiket, és bátrabb fível lennének! De ne hirtelenkedjete! Szerelmefim a' ti ítéletekkel, és ne tsak azt nézzétek, hogy ezek mit tselekednek, hanem azt is jól fontoljátok meg, hogy ezek mit tselekedhetnek? talám nem tudjátok még jól ezeknek az ő erejeket: talám ök-is ez vagy ama' Nehézségnek meg-győzésében eleget igyekeztenek, de a' mellyektől Akarattyok ellen-is meg-gyözettének: talám nem ök tulajdonképen az okai, ez vagy ama' rendeletlenségnek, hanem azok inkább a' kiktől az ő kezeik meg-kötöztettek: Egy főval talám az okosfág kívánnya benne, hogy ollykor magokban nyögven halgassanak, és jobb Időkre tartsák az ő Erejeket. Mert az okosfágot, vagy a' mint a' Magyar fordításban vagy on, a' Böltséfséget fínt-úgy kívánnya az IDVEZITŐ UR, mint a' Hívféget, attól, a' kit az ő Szolgai között Fővé téfen, és az ő Házán Gond-vifelővé, a' mellyről már nekünk-is főllani kellek valami keveset.

II. Másodszor, A' Böltséfség, avagy az Okosfág pedig az ő Definitiojára, és summás le-írására nézve semmi sem egyéb, hanem a' Léleknek ollyan környűl néző és vigyázó munkája, melly által

által a' dolognak eleit és végét egymással egyben vetvén, csak azt tseleke-
 fi, még pedig illendő Efközők által, a' mit a' dolognak vége jó-
 nak mutat. A' melly fummás le-írásából a' Böltsefségnek, vagy
 Okofságnak önként ki - tetzik, hogy ez, az ISTEN Házának
 Gond-viselésére, és az Igazgatásra hívatott Fő Szolgákban az
 Hívség mellett főkségeként meg-kívántatik, mert e' nélkül
 az illetén Fő Szolgákban való Hívség, nem egyéb lenne, ha-
 nem csak tisztádan tiszta felelség, a' mellyel lármát ugyan ele-
 get, de fokzor több kárt, hogy nem mint hasznot fereznének,
 csak olyan lévén az Ember Böltsefség és Okofság nélkül, mint
 a' fel-háborodott Tengeren vezedelemben forgó Hajó, evező
 rúd, vagy Kormányos nélkül. Jóllehet pedig a' Böltsefség és az
 Okofság, olykor csak egyet tégyenek, úgy mint, a' mint mon-
 dám: a' Léleknek azt a' környül néző és vigyázó munkáját, melly
 által a' dolognak eleit és végét egyben vetvén, az Ember csak azt
 tselekefi, még pedig illendő Efközők által, a' mit a' dolognak vé-
 ge jónak mutat; annyiban mind az által meg-külömböztethetnek,
 hogy a' Böltsefség ki választja azokat az Efközőket, a' mellyek
 ez vagy ama' Tzélnek el-éréfere főkségefek, de az Okofság él
 azokkal az Efközőkkel olyan rendel, a' mint azt az Idő, a'
 Személyek, és a' környül álló dolgok kívánnák, és meg-en-
 gedig. A' Böltsefség keresi-ki azokat a' Fegyvereket, mellyek
 által az Ellenfég meg-győzethetnek; de az Okofság mutatya-
 meg, mikor és mimódon kellefsék azokat forgatni, hogy a'
 győzedelmet el ne veszítsük.

Meg-vallom azt, hogyha az Emberek, a' kikkel minékünk
 vagyon dolgunk, tökéletesek, böltsek, és értelmefek volnának,
 úgy erre a' Virtusra, majd mint-egy főkségünk sem volna; mert
 ha csak egy szóval-is meg-mondanók mi légyen a' Jó, és illen-
 dő, meg-lenne mindjárt a' mit kívánnánk. De mint-hogy az Em-
 berek, kiket a' Menyorfág felé vezetni kell nekünk, fok-
 zor rúgodózók, álhatatlanok, és maga gondolatlanok, egy szó-
 val olyan Betegek, a' kik kívánnának meg-gyógyulni, de az ö-

ket meg-gyógyítható orvosfákognak ellene állnak : olyan va-
kok, a' kik kívánnának az ő Hazájok felé menni, de nem en-
gedik magokat vezetetni : olyan Szolgák, a' kik keresik a' za-
ladságot, de még-is nem akarják el hagyni a' Bűnnek, és az
Ördögnek hálójában való rabságot. Mint-hogy mondom ilyen
Beregekkel, ilyen Vakokkal, és ilyen Szolgákkal vagyon dol-
gunk, és fokzori bajoskodásunk, kiket a' Menyország felé kel-
letik vezetni nekünk, szükség hogy az Ezközöket mindenkor úgy
mérfékeljük, a' mint az Idő, a' Személyek, és a' körül álló
dolgok kívánniak, és meg-engedik. Az Ezközök ugyan magok-
ban gondoltatván változhatatlanok, mert az Igazság nem lehet
ma egyféleképen, holnap megint másféleképen, tsak azon egy
örök, és változhatatlan út lévén az Idveségre, és az Igaz Ból-
dagságnak el-éréfere, de ugyan azon egy Ezközök külömb-kü-
lömbféleképen intéztethetnek, a' miképen a' hasznos és egész-
ges Eledelek, az Embereknek külömböző ínyek szerént készit-
tethetnek. Rövideden, szükség hogy az UR Hazának Fő Gond-
viselő Szolgája, az ő URának, a' KRISTUSnak parantsolattyából
Már. x: *Szelid legyen mint a' Galamb, de azonban okos mint a'
Kígyó*, az az, szelid Galamb legyen ugyan az ő fívében, de
Fejében Kígyói fímeket viseljen, és a' kegyes Bernhardusnak
intése szerént, minden munkáját hármas *Consideratio*val, és jól
meg-fontolt dologgal meg-előzze: *primum quidem an liceat,*
deinde an deceat, postremo an et expediat? az az: *elsőben* ugyan
vallyon szabad legyen-e, másodszor, vallyon illyék-e, harmadszor pe-
dig vallyon szükséges és hasznos legyen-e azt a' mit akar tselekedni?

De ideje lézen talám immár Szerelmesim! hogy eddig
való Befédünknek vége felé fiesztünk, és az eddig el mondattak-
nak vóltaképen való meg-gondolásából Szíveiteket a' Hitetlen-
ségnek méiges Nyíltai ellen jobban is meg-erősítsük. Azt ugyan
magunkal el-hitettük, hogy nem taláztatik talám senkinek - is
közzületek olly' gonosz és el fordult hitetlen fíve, a' ki töb-
bé a' KRISTUS JE'SUSnak Évangéliomát azért *infanálná*, hogy
ennek

és azoknak-is jó akarattokra és szeretetekre hagyattunk, a' kiknek Lelkekre vigyázunk. Mit találtok ott, azoknak nagy Tiszté-
ségekről, és Méltóságokról, a' kik az URnak szolgálnak? Majd sem-
mit sem; mert bizony igen keveset *prospiciált* a' mi Meitterünk
és URunk, a' mi Földi *Commoditásunkról*, és gyönyörűségben
való lakhatásunkról. Ellenben pedig fokot találtok ott, az UR
Szolgainak Hivatalokról; fokot az ő kötelekségekről, az ő hív-
ségekről, és felid okosságokról; fokot az ő üldöztetésekről,
fzenvedésekről, a' Világnak, és a' Test kívánságának töllök le-
jendő meg-tagadásáról. *Legeltesétek*, úgy - mond a' Sz. Péter :
1 Lev. v: 23. az ISTENnek Seregét; - *de nem úgy, mint uralkod-
ván az URnak Örökségén, hanem úgy mint ISTEN Seregének tü-
körei; nem kívánván éktelenül a' nyereséget, hanem kéfé indulat-
tal.* Bizony az a' Vallás, a' melly nem a' Köz Jóra, hanem csak
az ő Szolgainak Földi *Commodumokra* tzelozna, méltán gyanú-
ságban hozatathatik az Okosok előtt, és ha a' JÉ'SUS az ő Ta-
nitványainak Kintset, Gazdagságot, vagy valami ilyas elévaló
nagy jövedelmü Méltóságot ígért és szerzett-is volna, és ennek
utánna-is az övéi között ezt a' rendet *observáltatni*, és meg-tar-
tatni szorossán meg-parantsolta volna, akkor méltábban mondat-
tathatnék az, hogy a' Vallás majd csak arra valónak látfzik,
hogy égynehány fzámu Emberek az által kedvekre és gyönyörü-
ségekre élheffenek. De mitsoda gyanu lehetne a'hoz a' Hithez
és Valláshoz, a' mellyben azoknak a' kik azt hirdetik, fok mun-
kát és terhes kötelekségeket vét nyakokban, és e' Világra néz-
ve, nekik *directe* és egyenesen egyebet nem ígér, hanem ele-
delc és ruházatot? A' mi pedig a'

Második Vádat, úgy mint ezeknek a' Szolgáknak, fokszor
az ő prédikálásokkal meg nem égyező vétkes Életeket illeti. Ha
a' JÉ'SUS, az ő Szolgainak meg-engedte volna azt, hogy élje-
nek úgy, valamiképen nekik tetfzik, csak épen mütassák meg
azt az urat, és módot, a' mellyen járni, és a' melly szerént
élni kelletik; úgy az Évangyéliom Szolgainak tisztátalan. és vét-

kes Életek, épen meg-győzhetetlen Nehézség és Ellevetés lenne a' JÉ'SUS Tudományának ISTENi volta és Igazsága ellen, mert kitsoda hitethetné azt el magával, hogy az a' Vallás, a' melly az ő Szolgainak a' tisztátalan és feslett Életet meg-engedné, a' fentségnek és tisztaságnak Kútfejétől, az ISTENTől fázmazhatott volna? De midőn az Évangyéliom azt kívánja az ő Szolgaitól, hogy azok Páfzorok, és ne a' Népen uralkodók legyenek, nem éktelenül nyerefég kívánók, hanem az ISTEN Seregének tükörei, Szelidek, Hívek, Okosok, és Alázatosok, hogy szolgálhatna méltán gyalázatjára a' KRISTUS Évangyéliomának, ha némelly rendetlen Életek magokat fájjal ugyanannak Szolgainak mondják, de nem azok valósággal? Bizony a' Böltsefég fínt-úgy Böltsefég, az Igazság tsak Igazság, ha fíntén fokaktól *contemnáltatik*-is, és annál a' Bolondság elébb betsültetik-is. Magára a' JÉ'SUSra nézzetek, és az ő Szolgainak adott parantsolatjára inkább, mint azokra, a' kiknek a' Példa férent élni kellene. Számát adnak ezek, még pedig igen fozofs fámat adnak az ő URoknak az ő rendetlen Életekről, de bizony az ő fámatatáfok nem fábadit meg titeket az ISTENnek jövendőbéli Haragjától, ha ISTENnek az ő ezek által lett Id-vefségre való Hívogatását meg-veritek, és ezeknek rofz példák által a' Bünre és Hitetlenségre vitettek.

De ingyen fe gondoljátok azt Szerelmefim! mintha tsak mi réánk tartoznának ezek a' Befzédek, és mintha tsak az Évangyéliomnak Szolgái volnának ezekre a' *Cárdinális*, és fővebb *Virtusokra*, a' *Hívségre* tudniillik és az *Okofságra*, kötelefiek. Szám-adó Szolgai vagytok ti-is az ISTENnek, és az URnak vagy egy más Javain, Gond-vifelövé tett az ISTEN titeket-is égyen égyen. Meg-láfsátok azért, hogy másSzolga-Társaitoknak Életekre, Személyekre, Hívféges vagy nem hívféges magok vífeléfeke-re ne annyira figyelmezzetek, mint inkább gondot a' magatok Házaira vífeljeteke, és az URnak azokra a' nállatok le tett külömb-külob-féle javaira, a' mellyekről bizonyofon fámat vé-

fen ti tölletek, hogy azokkal mimódon kereskedtetek, Tefteteknek és Elméiteknek Ajándékot, mire fordítottátok és költöttétek. Meg-lásátok mondom: hogy erre a' magatok fiam-adására kézfüljete, hogy midőn a' ti URatok meg-fólit titeket, akkor ő néki örömmel azt felelhessétek: *URam öt tálentumot adtál vala nekem, imé más öt tálentumot-is nyertem azokon. URam két tálentumot adtál vala nekem, imé más két tálentumot-is nyertem azokon.* Mát. XXIV: 20. 22. Mert bódog Szolga az, kit az UR, mikor meg-jö-vendő, ekképen talál tselekedni. Bizony mondom néktek, hogy minden *Tavain Gond-visszólvé téfi azt, és fel-övedzvé magát le-ülteti az ilyen Szolgákat, és előjövén foglál nékiek.* Luk. XI: 43. 44. és 37

* * * * *

De vallyon ki lézen már most mi közöttünk illetén *Hív és Bölts Szolga*, a' minémüt eddig le-írtam? a' ki az Evangyéliom ízerént, *Szolga* is légyen, és még-is mind az ő több Szolga-Társaira, mind pedig az UR' Házára vigyázó *Sáfár* légyen, az az, Fő Szolga légyen? a' ki másfol parantsolatot végyen, és parantsolatot-is adjon, az az, a' ki másokat igazgasson? a' ki magát az ő URának jó akarattyára bótassá, és az ő URa-is magát annak hívfégére bízassá? ki lézen mondom illetén *Hív és Bölts Szolga*? Ugy ítélem, hogy magatok is Szerelmesim! ezt most nem egybütt, hanem ez előttünk le-tézetett gyázos Koporsóban keresítek.

Függeffizétek azért immár Szomorú Halotti Gyülekezet! könyben méiült fzeteket mostani Keferüfégünknek *Matériájára*, ugyan ama' Gyázos Koporsóban meg-hidegedett Tetemeire ne-ve, ugyan Halva fekvő, de bódog Lelkére nézve immár az ő URának örömeben örvendező *Hív és Bölts Szolgára*, úgy mint, *Néhai Tífteteles Tudós SZATHMÁRI PAP 'SIGMOND Uramra*, e' Kolo'svári Refórm. Ekkle'siának xxv Eftendőknek el-folyások alatt, ISTENnek igen sokféle ajándékival meg ékesíttetett, és ugyan ezért éppen el-felejthetetlen emlékezetű Lelki Tanítójára, és vigyázó *Curátorára*, a' Kolo's és Kalotafégi Sz. *Tractusnak* XII. Eftendők alatt igen Erdemes *Seniorára*, avagy *Esperestyére*, egy-zer'smind

fer'smind pedig x1. Eftendőktől fogva az Erdélyi Reform. Ekkle'siáknak igen ritka *Dexteritáfu GENERALIS NOTÁRIUS*ára, közelebb pedig két Hólnapoktól fogva ugyan az Erdélyi Reform. Ekkle'siáknak kívánatos *SUPERINTENDENS*ére, mint az ISTEN Háza' Hív és Bölts Gondviselőjére. Kinek-is az ő utolsó Tíf'tesség tételének el-kezdésére, midőn ez Helyben fel-gyülekeztetek, ingyen se várjátok azt most tőlem, hogy én ezen Hívatálnak illendőképen meg-felelhessek. Sokkal többek és nagyobbak valának ISTENnek ez ő Elöl-járó Szolgájánál le-tétetett igen ritka Ajándéki, mint sem én azokat gyengélkedő Elmém-mel vóltaképén fel-érhetném, és rebegő Nyelvemmel ki-bezélhetném. A' mellyeket mint-hogy mások ennek-utánna jobban fímetek eleiben terjeztének, meg-kellettik most azzal elégednetek, ha az ő Világi Életének tsak pufzta és igen alatonon való le-írását-is meg-értétek, hogy ez által avagy tsak meg-újítassék kívánatos Emlékezete az ő Érdemes Személyének.

Vette vala tudnillik Világi Életének Eredetét e' mostan folyó *Seculum*nak 3 - dik Eftendejében, az Atyai Lineán amaz ISTEN Házának Hüféges Szolgájától, *Néhai Tíf'teletes Tudós SZATHMÁRI PAP JÁNOS* Uramtól, ugyan e' Kolo'svári Ref. Ekkle'siának Lelki Tanítójától, és *Ecclesiasticus Curator*ától: Ki vala Fia *Néhai Tekintetes Nemzetes* NAGY vagy másképen PAP DÁNIEL Uramnak, abban az Időben a' Szathmár Várához tartozó Királyi Jószágok' *Praefectuss*ának és Harmintzadosnak, Hüféges LEOPOLDUS Római Tsáfárnál-is Esíneretségbén és Kedvességben lévő Fő Embernek; és *Néhai Tekint. Nemzetes* DÉTSEI ANNA Afzónynak. Az Anyai Ágon pedig lévén Világi Életének házamazása, *Néhai Tekint. és Tíf't.* VILLÁS SÁRA Afzónytól, mint az ő Édes Anyjától. De a' melly minajárt meg-említett ISTEN Jobb Keze' Férjfiától, úgymint az ő Néhai Bóldog Emlékezetű édes Atyától, tsak hamar, úgymint a' mostan folyó *Seculum*nak 7-dik, az ő Gyermeki gyenge Idejének pedig 4-dik Eftendejében, el-fakasztata, és Atya nélkül való Árvaságra

marada, az ő édes Anyjának mind-azon-által, fíves és gondos réája való vigyázása által mind fel-nevelteték, mind pedig foglalmatoson-is tanittaték, míg nem e' Kolo'svári Reform. Collegiumban a' Déáki Sereg közzé-is 1718-dik Eftendőben bé-állittaték. A' holott oltán a' Tanulásban Éjjel 's Napot egyé tévő foglalmatossága által, a' *Historiában*, *Philosophiában*, és a' *Theologiában* olyan fundamentomot vetett vala, hogy mindeneknek valakik ötet esmérték, az ISTEN Házának ő benne várandó jóvendőbéli örömről egész reménységet nyújta. Melly felölle való nagy reménységnek, hogy annál jobban meg-felelne, Scholai *curfusát* itt el-vegezvén, és e' Nemes Collegiumban *Bibliothecariusi* Hívatalt-is ditséretesen viselvén, 1728-dik Eftendőben a' Felsőbb Orzági Akadémiákra-is el-méne, és elsőben az *Ultrajectumi* Akadémiában két Eftendőket, azután a' *Groningai* Akadémiában ismét más két Eftendőket, nagy Tudományban való bé-merüléssel el-tölte, és ezen iv. Eftendők alatt, vagy ha e' Hazában való Scholai lakása ide zámláltathatik xiv. Eftendők alatt, az ISTEN Házában való foglalatra magát úgy el-kézfítette, hogy már akár a' Scholai, akár pedig az Ekklé'siai Tanító Székben, akár-melly Első Hívatalt-is háznoson és ditséretesen viselhetne. A' mint-hogy mutatott és rendelt vala-is az ISTEN önékie olytán Helyeket és Tíftégeket, a' mellyekben a' nála le-tétetett ritka és drága Tálentumokkal háznoson-is kereskedhetne. Minekutánna tndniüllik 1732-dik Eftendőnek végén, a' Felsőbb Orzági Akadémiákból ez ő édes Hazájában vizfza jött volna, elsőben ugyan 1733-dik Eftendőben, Puzta Kamaráson, *Néhai Melt. Liber Baro M. Gyerő Monostori* KEMÉNY SIMON Ur ő Nagyságánál, a' Papi Szent Hívatalt ő magára fel-vállalta, a' mellyet azon Mélt. Udvarnak igen nagy örömeire híven és serényen-is folytatott vala, és azért H. Láposra elsőben hívatála esvén, oda el sem bocsátata, hanem azután ennek nagyobb házonnal lehető folytatására, nem sokára, úgy-mint, 1735-dik Eftendőben e' Kolo'svári Ref. Ekklé'siától el-hívattata, a' mellyhez itt *Februariusnak* 13-dik napján, ez ISTEN Házának ki-mondhatatlan nagy

nagy örömére, és kedveségére hozá-is kezdett vala, a' melly időtől fogva bizony e' Kolo'svári Reform. Ekkle'sia mind ez ideig övéle ugyan ditsekedett vala, hogy ISTENnek e' fokféle és ritka Ajándékokkal ékeskedő Hív és Bölts Szolgáját, mint az URnak válaftott Edényét magának nyerhette, és magánál megis tarthatta volna. Mert noha itten való Szolgálatjának elsőbb idejében, három jeles *Professori Cathedrára* hívattatott, és hatalmas Közben-járók által mint-egy unfoltatott volna: úgy-mint elsőben a' Szathmári *Gymnasium*ban, azután pedig a' M. Vásárhelyi, és vizont ezen Kolo'svávi *Collegium*ban való *Professorsá-*gokra: nagyobb vala mind-az-által, mind a' Kolo'sv. Ref. Ekkle'siának hozzá való ragaszkodása, mind pedig magának-is ehez való fíves indúlatja, mint sem hogy e' jó Anyától, a' holott az ő Néhai Bóldog emlékezetű édes Attya-is Szolgálatját örömmel végezte vala, el-fakasztathatnék. És itt immár midőn az ő Világi Életének tsendes és állandó lakását látta volna, Elméjét 1736-dik Elztendőben, az Házasági tizta életre-is fordította, és azt mindjárt *Néhai Tekint. Nemzetes KOLO'SVÁRI GYÖRGY U-*ramnak, Várafunk akkori Erdemes *Senator*ának ISTEN félő Házán meg-nyúgtatta, vévén magának Élete' Párjául, ez Várafunk' és Ekkle'siánk' meg-emlitett hafnos jóféle Tagjának, és vizont *Néhai Tekint. Nemzetes BARANYAI SÁRA* Afzonymnak, felíd, és épen fedheterlen Erköltsökkel ékeskedő Kedves Léányát, de óh Szomorú nevezet! már fíralmas Özvegyfégre jutott Házas Társát, *Tekint. Nemz. KOLO'SVARI ER'SÉBETH* Afzonymt kibeni a' ferény és gondos, de még is tsendes és igen alázatos, Hív Feleféget, mint a' Földi és Házi leg-nagyobb Kintset, valóssággal fel-találta. Melly Kedves Házas Társával való tsendes Életét, ISTEN hét jeles Magzatokkal-is meg-áldotta vala, Kik közzül ketten még gyengéfégekben, JÁNOS tudniüllik és ÁGNES, ő előtte a' Mennyei Jobb Házában el-mentenek, öten mind-az által még ez életben Édes Annyoknak ő benne várandó örömére meg-maradtak. Kik közzül *Első* a' Fiúi renden M-HÁLY, mindenekben édes Attyának nyomdokát követő, és naga

felől mindnyájunknak nagy reményiséget nyújtó Jeles Iffjú, e' Kolo'svári Reform. *Collegium*nak egyik érdemes Tagja, és *Biblio-Thecarius*sa. Második 'SIGMOND, ugyan e' Nemes *Collegium*ban a' *Theologica* és *Philosophica Scientiá*knak Tanulója. Harmadik pedig ugyan JÁNOS, ki Idövel mindeneknél leg-kissebb lévén, még e' Világi dolgokat jól Elméjén nem forgathatja. A' Léanyi renden pedig, édes Annyoknak Szelíd, és Alázatos Termézetét mindenekben ki-fejező, és csak eddig-is egész Jósággal és okossággal nőtt, 's ezután-is nevedő tisztá Erköltsü drága Szüzek, SÁRA tudniillik, és KRISTINA. De hogy ismét ez ISTEN Házának mostani Elöl-járó Fő Szolgájára vízza térjek. Minek-utánna e' Kolo'svári Reform. Ekkle'siában, magára vállalt Papi Szent Szolgálatjában, mint-egy 12. Éztendőket töltött volna, és ezalatt, mind az ISTENnek Befédét mélyfégefen hasogató Tudományával, mind tsudára méltó Ékesen főllásával, mind pedig más fokféle ritka *Qualitasa*ival fokaknak: söt az egész Erdélyi Reform. Ekkle'siáknak, és ezeknek Törésén álló Nagy Herosoknak, és az ISTEN Háza' Özlöpainak, fémeket magára fordította vala, minek-utánna mondom, mind ezekkel magát igen esméretessé tette volna, ISTEN-is ötet ez által még nagyobb Tisztfégekre-is emelte, míg nem végre az ő Házán Fő Gond-vifelő Szolgává tette. Elsőben tudniillik, 1747-dik Éztendőben, e' Kolo's és Kalora-Szegi Szent *Tractus*nak NOTARIUSSává, azután mindjárt, 1748-dikban ugyan ezen *Tractus*nak SENIORÁvá, avagy Esperestévé téteték, a' midön itt-is e' Kolo'svári Reform. Ekkle'siában *Ecclesiasticus Curators*ágban állittaték, az-után ismét nem fokára, ú. m. 1749-dik Éztendőben, az Erdélyi Reformata Ekkle'siák' *Generalis Synodus*ának NOTARIUSÁvá téteték, míg nem oztán e' mostan folyó Éztendőben, ez előtt mintegy két Hólnapokkal *Februarius*nak 23-dik Napján, az Erdélyi Reform. Ekkle'siákra vígyázó *SUPERINTENDENS*i, avagy PüSPÖKi Hívatat-is önékie által adaték. Mind ezeket az ISTEN Háza körül való Fővebb Tisztfégeket pedig minémü nagy fémességgel

és Hívféggel; de kiváltképen minémü nagy Böltsefséggel, és tsudára méltó okos maga viselésével folytatta és viselte légyen, tudja azt úgy ítélem minden, a' ki ötet közelebből esmérte, és ISTENnek ezen ő Elöl-járó Fő Szolgájánál lévő fokféle ritka Ajándékait tsudálva-is zemlélhette, mert vala ő a' Papi Rendnek épen különös Ékefségére, a' melly Hívatalt oltsárló, és a' Papi Személyekben mindenképen gántsot keresni kívánó akár-melly tsúfolódó *Momus*-is, ő benne nem tudom mitsoda gántsot találhatott vóina. De a' melly ritka Érdemeinek már én ugyan ingyen sem lehetek ki-bezellésére elégfeges. Szóljanak arról a' *Kolo's és Kalotafegi Sz. Tractusban XII.* Eftendők alatt az ő *Inspectioja* alatt lévő Reformata Ekkle'siák, és az azokban folgáló Tíft. Tudós Egyházi Szolgák. Szóljanak az Erdélyi Reform. Ekkle'siáknak *Generalis Synodusain* az ő ideje alatt meg-fordult fokféle terhes Törvényes *Caussák*, a' mellyek nagyobb részént, az ő Bölts és Okos *Dexteritasa* által úgy folytattak, és *decidál*-tattak, hogy azok fokfor másoktól-is tsudáltattak. Szóljanak e' Kolo'svári Reform. Ekkle'siának Belső és Külső Templomai, és azok körül tett fok munkás fáradozási, és újjittatási. Szól-is bizony erről ISTENnek e' fok Tövissek közzé tétetett Anya-fent-egy-háza, és mindenkor áldással és háládatossággal emlegeti, az ő e' körül tett felettébb hafnos Szolgálatyát, és az ő Idejéig efféle példa nélkül való valóságos, igaz, jó *Curatorságát*. És óh melly igen kívánnya vala azt még az ISTENnek Háza, hogy még tovább-is, kivált e' mostani Időkben, lehetett vólna az UR Házának Fő Gond-vifelő Szolgája! mert ha valaha, ma vagyon bizony fűkfég efféle *Hív és Bölts Szolgára, kit az UR az ő Szolgái között Fővé tégyen, és az ő Házán Gond-vifelővé.* De óh fájdalom! másképen vala az ISTENi Felségnél el-rendelve, és az ISTENi Végezés tovább ötet nekünk nem engedhetette: Ugyanis, minek-utánna a' fellyebb való Hólnapnak, ú. m. *Martiusnak 13-dik Napján*, a' Kolo's és Kalota-Szegi *Sz. Tractus Partialis Synodus* Gyűlésében *SENIORI* Hívatalát, az előtt két nap folytatta

vólna, és abban magát hozzáfason meg-is fárasztotta vólna, mindjárt forró Hideglelésben esett vala, és azzal együtt lévő *Rbren-matismus*nak kínos fájdalmai által, mind addig ostromoltata, míg nem e' mostan folyó Hólnapnak 9-dik Napján, Delyesti XII. óra tájban szép tsendesen el-aluva, Világi Életének LVII-dik kedves Házas Társával való Lakásának pedig XXIV. Éltendezében.

És itt immár vallyon mitsoda gyógyító Flastromot kössék a' te Sebeidre, meg sebhettett Szívü ISTEN felő Kerefityén Özvegy! Tudom hogy felettebb igen nagy, és szóval eléggé ki nem fejezhető a' te mostani keserűséged, a' mellyért én sem tilamazom egészzen keserűségedet; mert nem csak nem lehet erővel el-nyomni a' Termézetet, hogy söt inkább illendő és fűkséges hathatóson érezni, mikor az ISTEN látogat minket. Azt kívánom hát most csak épen tőled, hogy a' te Kesperűséged mér-féklett légyen, mert a' mint Sz. Pál tanitya: *Igaz az ISTEN, és bizony soha sem hágy minket fellyebb kísérteni, hogy nem mint el-kenvedhetnök; sőt a' kísértettel egyetemben utat nyit a' szabad-táfra, hogy azt el-kenvedhesük.* 1 Kór. x: 13. Ne gondold hát azt ISTEN-felő Özvegy! hogy az az ISTEN, a' ki ezt a' Földi Gyámolt ez ideig melléd rendelte vala tenéked, ennek-utána-is meg ne segíthetne téged, és fellyebb hogy nem mint ki-gondolhatnád, ne enyhithetné fájdalmát a' te fűvednek; Egy szó-val, ISTENben vesséd fokkal inkább, mint sem Emberben reményfégedet, mert bizony soha egy leg-fűkségesebb dologtól sem foszt meg minket úgy az ISTEN, hogy más felől tsudálatoson ki ne pótolná a' mi fűkségünket. De mint-hogy nem sokára, úgy-mint a' Temetési Tízteségnek Napján, hathatófabb bé-kötözését várhatod a' te sebeidnek, nem beféllek én most többet, és e're nézve ő sem bútsúzik el addig végképen tőled, hanem csak arra kér tégedet, hogy nyugtassad meg a' te Menyei Jó Atyádnak Akarattyában a' te Elmédet, és erősítsd-meg a' te Szívedet, és ha magadért nem-is, avagy csak Kedves Gyermekeidért kedvezz magadnak, és a' fűntelen való fírás által ne

fogyassd erejét a' te Eletednek, hogy a' miképen ő, Néhai Kedves édes Anyjának hív Gond-viselése által fel-neveltetett, úgy te-is az ISTENnek félelméken nevelhesd fel égyről égyig őket, mert ha még-is tovább nyúghatatlankodnál, és engedellemmel nem botsátanád magadat alája az ISTENi Végezésnek, félo hogy meg-bántanád a' te ISTENedet.

Tsendesítsétek ti-is édes Atyátoknak Halálán tett írástokat, réz fzerént nagy reményféget nyújtott, réz fzerént szépen nevedő, és magatok felöl minden Jókat ígérő Kedves Gyermekai; mert arról bizonyosok lehettek, hogy csak az ISTENt féljétek, és a' mint eddig, úgy ez után-is édes Anyátokat betsüljétek, bizony az ISTEN lézen ti veletek, és szemlátomást meg-áld titeket.

Ménféljétek ti is érette való keferüfégetek, Ő néki közelebb, vagy távolabb lévő Atyafiai, Sógorai, és minden Jó-Akarói. És mint hogy meg-hidegedett Teremeire nézve e' Földnek fínéröl, melly égy kevés ideig el nem viterik előlletek, úgy még most égyenként el sem bútsúzhatic töletek, hanem közönfégesen ajánl titeket az ISTENnek, és az ő Kegyelmes Gondviselésének.

Tudom hogy fívesen fájlaljátok ti-is, ez ISTEN Háza' Fő Szolgájának töletek való el-vétetését, réz fzerént ez ISTEN Házának, és Vereményes Kertének, mivelésében és Igazgatásában, az URnak fzolgáló Tíft. Bölts Férjfiak, néki igen kedves Collegái, és Baráti, mert az ő köztetek való Okofsága, hozzátok mutatott nyájafsága, és belső Barátsága, tudom hogy míg éltek, soha el nem felejtethetik töletek: réz fzerént pedig közönfégesen, tudom hogy nagyon fájlaljátok ti-is ezt a' romlást *Kolo'svári Reform. Eklé'sia*, ISTENnek gyönyörűféges ültetése! mert oda vagyon SZATHMÁRI 'SIGMONDotok, a' kívül eddig ditsekedtetetek, és a' kinek valamiként az Igazgatásban az ő Hívféget, Tsendesféget, és igen nagy Okofságát felettébb igen kedveltétek; úgy a' kinek Tanításával-is soha eléggé bé nem telhettetek, mert

mind annyiszor repefett mint-egy a' ti Szívetek, valamikor ötet ez ISTEN Székiből hozzátok szólni fémleltétek, és a' ki, mint-ha fájából drága Gyöngy Szemek hullottanak, vagy Arany lántz folyt volna, úgy el-fogta vala Szíveteket, és benne bizony méltán-is gyönyörködhattetek, nem kisebb okotok lévén néktek mind annyiszor, valamennyiszor ötet halgattátok, a'ra a' mondas-ra, a' mit régentén ama' tsudára méltó Ekesen főllásu *Constantinápoli* Püspök, CHRYSOSTOMUS felől, mondottanak vala Hallgatói: *Satius est Solem non lucere quam Chrysostomum non docere*; mondjuk mi inkább: *quam SZATHMARIUM non docere*; jobb volna a' Napnak inkább egy kevésbé homályban lenni, mint ő néki már nem tanítani. De mivel így tettett ISTENnek hajtsunk fej-et engedelemmel, és kérjük azon inkább a' mi ISTENünket, hogy fánnya-meg az UR ísmét Jéru'sálemet, és vígasztalja meg ezt a' Népet.

Én pediglen utóljára, ISTEN Házának Hív és Bölts Gond-vifelő Fő Szolgája! el-borsátanalak Nyugovó Helyedre már té-gedet; de mivel a' te utolsó Tízteség tételed, úgy a' mint Te azt érdemletted, meg nem adattathaték most én tőlem, vára-kozzál még egy kevésbé, míg a' te Temetési Tízteségednek Napján, néked ennél nagyobb Tízteség tétetik, mert a' mi abból most az én tehetetlenségem miatt, mint-egy le-vo-nódott, az akkor másoktól nem sokára bővfelesen ki - pótlódik.

Á M E N.

191
AZ ISTEN EGÉSZ HÁZÁBAN HIVSÉGES SZOLGÁROL
A' MÓ'SESRÖL VALÓ TANITAS,

Melleyel,

NEHAI TISZTELETES TUDÓS
SZATHMÁRI
P A P
'S I G M O N D
U R A M N A K,

Életében a' *Ven-Generalis Synodus* Erdemes NOTARIUSának, vé-
gezetre az egész Erdély Orzági Ref. Ekkle'siák' és *Collegiumok'*
Renunciáltatott SUPERINTENDENSÉNEK, a' Kolo'si és Kalotai
*Ven-Dioecesi*sek vigyázó SENIORának, a' Kolo'svári Reform.
Ekkle'sia' Hasznos LELKI PÁSZTORÁNAK, és
ECCLESIASTICUS CURATORÁNAK.

Eltemetettéfi alkalmatossággal a' Belső Farkas Utzai Ref. Tem-
plomban 1760. Eftendőben, élő nyelvel utólsó
Tisztefséget tett, mostan pedig kedves Fiának

TISZT. TUDÓS és NEMZETES,
SZATHMÁRI PAP MIHÁLY Uramnak, a' Kolo'svári Nemes Ref. *Col-
leg.* ditséretes *Theologiae Professor*ának kérésére, 's édes Attya áldott emlé-
kezetinek meg-újítására az Olvasók' Zemek eleiben terjesztett.

SOOS FERENTZ,

A' Kolo'svári Reform. Ekkle'sia' Lelki. Pásztor, és a' Kolo'si és
Kalotai Ven-Dioecesi'ek Seniora.

M D C C L X - d i k E f t e n d . S z . G y ö r g y H a v . 20 - d i k N a p j á n .

142
CYPRIANUS Serm. de Morte.

Quis non ad suos navigare festinans ventum prosperum cupidius optaret, ut velociter charos liceret complecti? Patriam nostram Paradisum computamus, parentes nostros Patriarchas jam habere coepimus, quid non properamus et currimus, ut Patriam nostram videre, ut Parentes salutare possimus? Magnus illic nos charorum numerus expectat parentum, fratrum filiorum, frequens nos et copiosa turba desiderat.

Textus Hebraicus Num. xii: w. 3.

וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנוּמָאד מְכַל הָאָדָם
אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה

Haáz Rezső Művészeti Társaság Könyvtára

Et Vir ille Moses erat **responsor** **eximius**, prae omni homine,
qui erat super faciebus terræ.

Magyar Fordítás.

És ez a Férjfiú a Mó'ses mindenekben jeles meg-felelő ember va-
la, minden ember felett, ki e földnek fénén vala.

ELŐL-JÁRÓ BESZÉD.

Z ISTEN' egész Házában hűséges Szolgának, a' Mó-
'sesnek ilyen ditséretes **Elogiumát** jegyzette - fel
az ő **Successora** a' Jó'sué, 5 Mós. xxxiv: 20. És
nem támadott azután Izraelben olyan **Próféta**, mint
a' Mó'ses, kit ismért volna az **UR** fénről fénre.
Es ezen **Elogiumára** a' Mó'sesnek tzeloztanak a' régi **Samarita-
nusok**-is, az ő **Arabiai Nyelvre** fordítottott Könyvekben, holott
E a' Jó'sué

a' Jó'sué a' Mó'ses Haláláról el-mondatott *Oratio*jában az *Arabia*i nyelvnek igen magassán járó, és a' Nap-keleti ékefen állásnak majestását bé-foglaló *Stilussa* fzerént, a' Mó'sesről ilyen ditséretes dolgokat állani hozattatik elő, mellyeket én mostan rövid-fégnék okáért, tsak a' mi fületett Nyelvünkön ekképen mondok-ki: *Kitsoda érte el a' Próféták közzül a' te ditsőiségedet, a-vagy kitsoda emelbette-fel magát a' te birednek nemes méltóságára? Kitsoda elevenithetett halottakat, és az élőket az ISTEN parantsolattjára ki ölbette-meg, te rajtad kívül? Ki volt olly' Próféta, kinek Prófétaságáról még a' hitetlenek-is bizonytságot tőtenek volna, hanem tsak te egyedül? Kitsoda ez előtt élő és következő Próféták közzül, a' ki a' Teremtőnek favát az Egekből hallattatta volna az ő Népével, hanem tsak te? Ki volt a' Próféták közzül, a' ki az ő favát fel-emelvén, az haragot el-fordította, és a' Kegyelmet, Könyörületeséget meg-nyerte, hanem tsak te? Kitsoda böjtölt a' Próféták közzül 120. napokon, és éjtzakákon, az ISTENNel miilatozván, hanem tsak te? Kitsoda ditsékeadberik ezzel a' Próféták közzül, hogy minden közben vetés nélkül beféllett az ISTENNel, hanem tsak te? Mondott légyen-e a' Samaritánusok Traditiojok fzerént a' Jó'sué a' Mó'ses halálának alkalmatosságával, ilyen fontos és hathatós főkből álló *Peroratziot*, én azt mostan nem *disputálom*; hanem azt bizonyoson el mondhatom: hogy mind azok az *Elogiumok*, mellyek ebben az *Oratzioban* a' Mó'sesről mondattatnak, égy *Summába* bé-vagynak foglaltatva e' mi kezünk alatt való Szent Letzkében, holott a' Mó'sesről ez íratattot-meg: És ez a' Férjfiú a' Mó'ses mindenekbén jeles meg-felelő ember vala, minden ember felett, ki e' Földnek fínén vala.*

Mellynek alkalmatosságával, midőn utolsó tisztefséget kívának tenni az én kedves *Collegámnak*, Néhai Tiszteletes és Nemz. SZATHMÁRI PAP SIGMOND Uramnak, életében a' Ven-Generalis Synodus nagy dexteritású NOTARIUSSának: az egész Erdélyi Ország Reform. Ekklesiák és Collegiumok ez előtt két hólnapokkal renunciáltatott, és denomináltatott SUPERINTEN-

DENSének, a' Kolosi és Kalotai Ven-Dioecéfisek nagy érdemü, és nagy dexteritásu SENIORának; a' Kolo'svári Reform. Ekkle'sia ékefén álló CHRYSOSTOMUSSának, Lelki-Páftorának, és ugyan ezen Ekkle'sia' nagy hafonnal forgolódo Ecclesiasticus CURATORának; Vajha tsak a' Mó'ses' rebegő Nyelvével birhatnék, hogy fel-vállalt Tíztemnek, Kötelefségemnek avagy tsak valami rész-ből meg-felelhetnék.

Szenvedgyétek annak-okáért Sz. H. hogy égyügyü befédimet ez órában folytassam előttetek, mellynek-is ilyen Határ-Kövei léznek. Ezen Szent Letzkének fokféle nyelveken lett Fordításait elő fámlálom. 1. Szóllok a' Mó'sesnek ezen Letzkében bé-foglaltatott, és másokat felyül haladó nevezetes *Elogium*áról, avagy *Titulussáról*, 2. azt mútatom -meg, hogy ez a' mindenekben meg-felelő Mó'ses, mind Személyére, mind Állapottyára, mind pedig Szent Hivatalára nézve, kinek volt *typusa*, és ábrázoló példája?

A. A' mi elsöben - is ezen Szent Letzkének fokféle nyelveken lött Fordításait illeti, itt (a) leg-első *gradus*ban helyheztem, azt a' régi híres Görög forditást, melly LXX. *Viralis Versio*nak, hetven Böltsek Fordításának neveztetik, és a' melly KRISTUS URunk Születése előtt fok idökkal, ú. m. 277. Ez-tendökkal *Ptolomeus Philadelphus* (a' mint a' közönséges *Sententia* tartya) Egyiptomi Király kívánságára a' 'Sidó Bibliából, Görög nyelvre fordittatott, és ama' híres *Alexandriai Bibliothecába* *Demetrius Phalereus* gondos fozgalmatofsága által bé-tétettetett vala. *

E 3

Ezen

* Ezen LXX. Böltseknek Görög fordítások iránt fokféle *Opiniok*, vélekedések találtattanak a' Tudók között, némelleyek annak Isteni méltóságot (Authentiát) tulajdonítottanak, úgy hogy, azok a' Fordítók, nem annyira Fordítók mint Próféta'k voltak, és hogy valamiben ne hibázzanak a' Sz. Lélek *inspiratioja* által kíváltképen való módon vezéreltettenek; melly értelem-ben volt a' miéink közzül-is, ama' külömben nagy Tudományu *Isaa us Vossius*

Ezen LXX. Böltsék fordításában, e' mi kezünk alatt lévő Szent Letzke a' Görög Nyelvben ekképen fordittatva olvastatik, *καὶ ὁ ἀνθρώπος Μωυσῆς πρὸς σφόδρα. Et homo Moyses mansuetus valde.*

(3) Második *Gradus*ban helyheztetem azt a' Fordítást, melly *Vulgata Version*nak, Közösféges Fordításnak neveztetik, és a' bévött *Sententia* szerént, ama' 4. *dik. Seculum*ban élt Tudós Doktornak, az *Hyeronimus*nak tulajdonittatik. Melly *Vulgata Version*nak mi-

Vossius, a' ki különös Könyvében, *Tractatus*sában ezen fordításnak *Authentiá*ját, Isteni méltóságát igyekezte meg-mutatni. A' Reform. Ekklesiának pedig ez iránt közönsféges *Sententia*ja ez: Hogy noha ezen Fordításnak nagy méltósága és tisztessége helyben hagyatik, mind-az-által annak csak emberi és nem Isteni *Authoritas*, méltóság tulajdonittathatik; és hogy a' csak emberi gondos förgalmatosság által, melly könnyen hibázhatik, képzitetett, nem pedig a' Szent Lélektől indított, *inspirált* Próféták által, mellynek minden ketelkedést felyül haladó tsalhatatlan *argumentum* erőlsége ez, hogy a' Malakiás Próféta után, ki a' 'Sidóktól *Sigillum Prophetarum*, *Proféták Petséjének* neveztetett, a' Kereft. Sz. Jánosig az Izrael Népe között Próféták nem vóltanak. De minden egyéb vélekedések között ama' Tudományokban nagy Heros, a' *Scaliger* után leg-bátrabban el-mondhatom azt; hogy az LXXII. Férfiakból álló, Jéru'sálemi *Synedrium*, látván a' 'Sidó Nemzetségnek mind Egyiptom Országában, nevezetesen *Alexandriában*, mind pedig Görög Országban, és *Asiában* fámtalan sokaságra való el-terjedését, hogy az ő Nemzeteknek használhatnának, kik már a' Görög nyelvet bévötték, és meg-tanúlták vala, az honnan (*Judaei Hellemistae*) Görög nyelvel élő 'Sidóknak neveztettek, a'hoz értő emberek által a' 'Sidó Bibliát Görög nyelvre fordittattak, melly annak utánna az ISTENnek bölts igazgatásából az Apostolok idejében, mind a' 'Sidóknak mind a' Pogányoknak meg-térítésekre igen hasznos efköz vala, és minden kétség kívül ezen Görög Fordítást olvassá vala ama' Szeretsen Kiralyné Afzónyának a' *Kándácesnek* Fő Komornyikja, ki *Proselitus* vala, midőn Hazája felé indúlna Jéru'sálem'öl, és a' Filep Apostollal találkozáván az úton, és az É'saiás Próféta szavait meg-világosítván nékie, Kereftýenné lött, és meg-kereftelkedett, a' mint ennek *Históriá*ját láthatni *Ap. Tsel. VIII. Rézében*.

nak minémü nagy *authoritással*, méltósága legyen a' Kereftvény Világnak nagy része előtt, meg-tetfzik ebből, hogy ez amaz híres *Tridentinum* nagy *Conciliumban* *Authentizáltatott*, avagy a' 'Sidó és Görög Nyelven ki-adatott, és a' Szent Lélektől *dictáltatott* O és Ujj Testamentomi Sz. Írással egyenlő méltóságúvá tétette-tett, noha az után fok idővel V *Sixtus* és VIII *Clemens* Római Pápák parantsolatjokból, a' fok hibáktól és fogyatkozásoktól *emendáltatott*, meg-tíztittatott legyen, melly munkában kíváltképpen részes vala, amaz híres és Tudós *Cardinalis Robertus Bellarminus*. Ezen *Vulgata Versioban*, e' ini Letzkénk ekképen fordittatik: *Erat enim Moses Vir mitissimus, super omnes homines, qui morabantur in terra.*

(7) Harmadik rendbe tézém az *Onkelofus Kaldeai* nyelven íratott *Targumát*, a' *Syriai* és *Samaritánai* Fordításokkal egyetemben, mellyekben csak a' Mó'ses *felidőségéről*, *alázatoságáról* vagy *emlékezetéről*.

(8) Negyedik *Graduban* említem a' Reform. Ekklé'sia számára készítettett *Junius* és *Tremellius* fordítását, mellyben a' mi Letzkénk a' Déák Nyelv szerént ekképen fordítva találhatik: *Vir autem ille Mosche mansuetus erat valde, prae omnibus hominibus, qui erant in superficie terrae*, mellyet-is nyomban követvén a' mi Magyar Fordítónk, *Károli Gáspár*, ekképen tett-ki: *Maga az az Ember, a' Mó'ses igen felid ember vala, minden emberek felett, kik e' Föld féinén valának.* És mind ezekből méltán gyaníthatom K. H. Hogy minden Fordításokban, mellyek ma az Europai nemesebb nyelveken vagynak, és olvastatnak ezen *Szelidségnek*, *Alázatoságnak* értelme, és *ideája* fel-találhatik.

Ekképen ki-ranúlván, és elő számlálván mind a' Régieknek, mind a' Mostaniaknak e' mi Letzkénk fordítása iránt meg-égyező, és meg-határozott értelmeket, nem valamelly gondolatlan vakmerőségből, hanem félelmes szemérmetefségből vöttem réa magamat, hogy e' közönséges Fordítástól el-távozzam, ú. m. a' mellynek olly' nagy *Authoritású Patromusi*, és óltalmazói ta-

zói találatnak, mind a' 'Sidók mind a' Kerefityének között, és
a' kiket hogy a' Poëtának favával éljek - - -

Defendit numerus, junctaeque umbone phalanges.

De mint-hogy, már *jacta est alea*, a' kotzkát el-vetettem, fen-
vedjetek-el Sz. H. avagy tsak e' mostani órába, hogy a' fellyebb
említett, és elő fámlált *Interpresek*, érdemlett tisztességeknek
reverentiájoknak meg-fértődése nélkül, az én értelmemet ki-
mondjam, mellyet-is a' Déák nyelv fzerént, ilyen fordításban a-
dok elő: *Et vir ille Moses erat responfor eximius, prae omni ho-*
mine, qui erat super faciebus terrae, a' mi fületett nyelvünkön
pedig ekképen fordítok: *És az a' Férjfiú a' Mó'ses, mindenekben*
jeles meg-felelő ember vala, minden ember felett ki e' földnek fi-
nén vala.

Hogy pediglen ezért e' Sz. *Cathedrához* nem illő *levitás-*
sal, vagy *jactantiával* ne vádoltassam, ímé egyenesen meg-val-
lom előttetek, hogy én ezt a' fordítást nem magamtól talál-
tam, és tanultam, hanem ennek ditséretes pálmáját el-nyerte
e' mi Várafunkban, a' Tudós Világnak ez előtt kevés Eßtén-
dökkel el-enyézett Szövértneke, abban a' Tudós *Disputatiojában*,
mellyet e' mostani *Sesulumnak* 25 Eßtendejében, *Frisiának Frane-*
quera nevü Akadémiájában a' Tudós Világ ítéletire terjesztett.
De Authentia Selectionum Cethibim † mellyben az Arabiai nyelv-
nek Szö-

† Minémü nagy ditsérettel és kedvességgel vétettetett légyen a'
Tudós Világtól ez a' *Disputatio Auctorával* együtt, meg-terfzik ebből,
hogy az méltónak ítéltetett újjabban való ki-nyomtatattásra, abban a' ne-
vezetes Könyvbe, mallynék *Titulussá* ez: *Thesaurus novus Theologico-*
Philologicus ex Musaeo Theodori Hasei, et Conradi Ikenii. Tom. I. Ide
hozhatom azt-is, a' mit ama' Napkeleti nyelvekben éppen *incomparabi-*
les Heros Albertus Schultens, elsőben a' *Franequerai*, annak-utánna a'
Lejdai híres *Academiának* és *Collegiumnak Professora*, abban a' nevezetes
munkájában, mellynék *Titulussa* ez: *De Defectibus hodiernis Linguae He-*
breae, eorundemque resarciendorum tutissima via ac ratione. erről a'
Dispu-

nek Szövétnéke és vezérlése által olyan dolgokat hozott vilá-
gosságra, mellyek még a' régi *Masoretáknál*-is (a' kik a' 'SidóBibliá-
ra *marginalis noták*atés *correctiok*at írtanak, és mellyeket *Kerinek* ne-
neztének) Sötéth omályban vóltanak, és a' 'Sidó *Respublicának* Jé-
ru'sálem Várofsával együtt egyben omlott rakáfi között el-
temtetve hevertének.

3. De ezeket ebben hagyván, által mégyek immár a' Sz.
Letzkének Második részére, holott-is a' Mó'sesnek ezen Sz. Letz-
kében bé-foglaltatott, és másokat felyül haladó *Elogiumáról*, a-
vagy *Titulussáról* értekezésem léfzen. Ez az *Elogiuma* avagy *Ti-
tulussa* a' Mó'sesnek a' 'Sidó nyelvben így adattatik elő: גנאב

גנאב *gnanav meod.* †† mellyet ekképen fordítottam vala, *Res-*

F

ponfor

*Disputatio*ról, és *Authoráról* fel-jegyzett. *Hic vero non possum quin meritis
laudibus impertiam Virum Clarissimum Franciscum Tsepregi Professore* *Clau-
diopolitanum,* qui eximios in *Lingvis Orientalibus* *perfectus,* ante hos tres
annos in *Academia nostra* *testatus ac consignatos* reliquit *Doctissima* *Dis-
putatione,* De *Authentia* *Selectiorum* *Cethibim.* in qua ope *Dialecti* *Ara-
bicæ* magnam partem istorum nodorum, quos diversitas *Lectionis* *Masore-
ticæ* nectit, sagacissime et felicissime explicavit, evidentibus tum argumen-
tis tum exemplis evincens, angustos nimis fines *Grammaticæ* hasce angu-
stias ac salebras peperisse, quæ sua sponte evanescant, atque complanentur,
ubi prisca *Lingvæ* *amplitudo* apud *Arabes* præsertim conservata sub conspe-
ctum posita fuerit. Mellyet én-is Néhai kedves *Praeceptoromnak* áldott em-
lékezetére fel-jegyezni el nem múlathattam.

†† *Vocabuli* *hujus* *Hebraici* גנאב *Gnanav* *tertia* *Radicalis* *est.* *vau* ך *ad
formam* *Perfectorum* *mobile,* ut liquet ex voce *Plur.* *Num.* גנאב *Gna-
navim,* *Psal.* *x:* *17.* Quod a *Moserethis* observatum et exploratum non
est, hanc vocem in mendo cubare existimantibus; unde *Vir Doctus* col-
ligit *τὸ* *Cethib* *Textuale,* et infausto orbiculo notatum, esse *Authenti-
cum* ac *praefendum,* atque adeo jure quasi postliminii in antiquam su-
am majestatem ac dignitatem reducendum. *Masoretharum* autem *Keri* in
margine adscriptum obelo configendum, et minime legendum. Vide plu-
ra exempla in laudato opere ad hanc rem illustrandam, et conficiendam
produ-

ponfor eximius, mindenkiben jeles meg-felelő: melly állónak formájával le-íratatik a' Mó'ses Fő Profétaságának, avagy Profétai Hivatalának méltósága, úgy mint a' ki az ISTEN Lelkével teljes lévén a' puftában, 40 Eftendeig bujdosó Izrael Népének, mind az ISTEN akarattját, *feleletit* hűségesen meg-mondotta, mind pedig azon Népnek minden-féle szükségait bé-töltvén, az ő kívánságoknak tökéletesen meg-felel vala: Melly értelemnek helyes voltát akarván meg-erősíteni, és nagyobb világosságra hozni, mint egy *Hypothefist*, és *Fundametumot* fel-tézem ezt: hogy ezen 'Sidó főnök *נ* avagy a' közönségesebb *terminatio* szerint *נ* fővebb és fontosabb ereje vagyon *in respondendo* a' meg-felelésben, mellyet nem szükség énnékem hozzáfón meg-mutatni, mivel az *szerte* félyel a' 'Sidó Bibliában fel-találtatik, és nyilván vagyon azok előtt, a' kik a' 'Sidó nyelvben nem jövevények, és ezen meg-felelésnek értelméből, és *ideájából* mint valami kút-főből származtanak, és ki-folytanak sokféle gyönyörűséges *metaphorákkal* meg-ékesített állónak formái a' Szent Írásban.

1. Elsőben ezen kút-főből vött eredetet a' *Szelidségnek*-is nevezeti, és *ideája*; ugyan-is *felid embernek* neveztetik nem csak az, a' ki a' bőségséget békefésséges türéssal el-fenvedi, hanem olyan indulattal-is vagyon fel-ékesítve, melly *szere*nt min-denekkel békefésségesen kíván élni, mindenkinek illendő tiszte-séggel,

producta, pag. 39, 40. Quod in gratiam *φιλεββαια*, utque simul totius Disputationis Scopus et argumentum elucescat, adnotandum duxi. Huic disputationi Doctissimae ac lucernam redolenti aprissime quadrat, quod Seneca habet in fine Epist. LXXIX. Veniet qui conditam et seculi sui malignitate compressam veritatem dies publicet. Etiam si omnibus tecum viventibus silentium livor indixerit, venient qui sine offensa, sine gratia judicent. Nihil simulatio proficit, paucis imponit leviter extrinsecus inducta facies; veritas in omnem partem sui semper eadem est. Quae decipiunt, nihil habent solidi. Tenue est mendacium, perluget si diligenter inspexeris.

féggel, betsülettel, és kéz szolgálatyával meg-felelni igyekezik, az illetén *Szelidekről* mondotta KRISTUS URunk, *Mát. v: 5. Bóldogok a' Szelidek mert azok örökség férént birják a' földet.*

2. Másodszor ezen meg-felelésnek értelméből vött eredetet, a' másoknak bafnáló jó téteménynek nevezeti, a' midön valaki a' más fűkségít fel-fegélli, fogyatkozásait bé-tölti, avagy valósággal és tselekedettel meg felel. Ide tartozik az, a' mit mond az ISTEN az Hóséás Prófétánál, *Réz. II: 23, 24. versben*, melyet én a' 'Sidó nyelv férént ekképen fordítok: *És léfén az napon azt mondja az UR: meg-felelek az Egeknek, azok-is meg-felelnek a' Földnek, a' Föld-is meg-felel a' búzának, a' mustnak, az olajnak, azok-is meg-felelnek az Izraelnek, holott-is, midön az ISTEN ezt mongya: - - עֲנֵה Egneneh, respondebo, meg felelek, tsak azt tézi, meg-nyitom az én jó-téteményemnek ereit és kútfejeit, és az Izraelnek minden fűkségít bé-töltöm, hasonló értelemben vétezik, midön az Ég a' föld és a' gabona az emberek meg-felelni mondattatik: Sőt még a' Déák nyelvben-is ez a' főllásnak formája gyakoroltatik, a' mint meg-tetzik Virgilius Poétának ama' nevezetes versiből, *Georg. Lib. I. vv. 47.**

*Ille seges demum votis respondet avari
Agricolae, bisquae solem bis frigora sensit.*

Ide hozhatom ezt-is, hogy e' mi kezünk alatt való főből עֲנֵה avagy עֲנֵה vött eredetet ez a' 'Sidó fő מַגְנָנָה Magnanah, 1 Sám. XIV: 14. a' melly jugerum, fántó földet téfen, tulajdonképen pedig *Instrumentum vel locum responsionis*, olyan ekközt és helyet, melly a' fántó vető ember kívánságának, reménységének bafonnal meg-felel. Hasonló erővel és ékességgel bir a' meg-felelésnek nevezeti abban a' Szent Írásbéli helyben, melly vagyon É'sa. XLI: 17-versben, holott így főll az ISTEN: *A' fűkölködök és Szegények keresnek vizeket, és nem találnak, az ő nyelvek a' fómjúság miatt meg-fáradott, én UR meg-felelek ő-nékiek én Izraelnek ISTENE nem hagyom-el őket, mint-ha ezt mondotta volna: Hijában keresnek az emberek én rajtam kívül az ő Lelki fómjúságo-*

júságokat meg-enyhitő vizeket, mert én nállam vagyon az örök életre buzgó víznek Kút-feje, mellyben soha senki meg nem tsalalkozik, *én meg-felelek*, az az; minden igazságokat fõmjúhozóknak kívánságokat tökéletesen bé-töltöm, és meg-elégitem.

3. *Harmadfor*. Ezen *meg-felelésnek* értelmébõl és kút fejébõl vött eredetet, hogy az Arabiai nyelvben az *élõ vizeknek forrásai*, és a' *folyó vizek*, mellyek a' fõmjúhozóknak meg-elé-gítettésekre elégségesek, olyan szóval adattatnak elõ, melly az õ tulajdon ereje fzerént, *meg-felelést* tézen, sõt azon Arabiai nyelvben, a' *liberalis* adakozó, és másokkal jól tévõ emberek neveztetnek, *ki buzgó forrásoknak, folyó vizeknek és tengernek*, és a' Szent Írásban-is az ISTEN nevezte magát *élõ víznek Kút-fejének*, Jér. II: 13. versében így szólván: *Két gonofságot tselekedett az én népem, el hagytak engemet élõ Kút-fejet, és magoknak ástának bé-omlott kútakat, mellyekben víz nintsen.*

Ide járulhat ez-is, *hogyan töltõm mellyel a' Napkeleti és Arabiai Nemzetek, útozásokban útozókra* élni, a' mint láthatni I Mós XXI: 14-versben, az Arabiai nyelvben olyan szóval nevezterik, melly tulajdonképpen *meg-felelést tézen*, az az, a' fõmjúhozók fűkségeket és kívánságokat bőfégesen bé-tölti, és meg-elégíti.

4. *Negyedfer*. Ezen *meg-felelésnek* fzelesen ki-terjedõ, és fokfelé ágazó értelmébõl vött eredetet, e' *világi jókkal való bö-völködéssnek, avagy gazdagságnak nevezeti*, mellyel az ember mind a' maga, mind a' más fűkségeinek *meg-felelhet*, melly *metaphorával*, hasonlatossággal, nem tsak az Arabiai nyelv bövölködik, hanem az Írásban álló Szent Lélek-is fzerette élni, a' mint ez meg-tetzik, Prédik. x: 16-versbõl, holott a' 'Sidó nyelv fzerént a' mondatik: *Argentum respondet omnia*, melly a' mi N. Váradí Bibliánkban igen helyesen és betü fzerént így fordittatik: *A' pénz meg-felel mindennek, hogy mind ezek meg-légyenek.*

Innen vagyon az-is, hogy az Arabiai nyelvben, az ISTEN a' kinél vagyon minden jóknak, és áldásoknak ki merithetetlen gazdag-

gazdagsága neveztetik. الله الغني Allaho Algnani, *Deus respon-*
sor, meg-felelő ISTENnek, mely állóának formájával fzerette élni a'
 Bölts Salamon-is, Prédik. v: 20-versben, *Deus respondet, seu re-*
spondendo complet laetitiam cor ejus, az ISTEN meg-felel, avagy
 meg-felelvén bé-tölti örömmel az ő szívét, mint-ha ezt mondaná:
 Nem e' Világi jókban avagy gazdagságban, és azokkal való é-
 lésben vagyon az embernek tellyes öröme, hanem egyedül az
 ISTENben vagyon minden jóknak drágalátos gazdagsága, mely
 e' Világ fzerént zúlkölködő Szegényeket valóságos örömmel bé-
 tölti, midön az ő kérésekre és könyörgésekre meg-felel.

5. Ezen meg-felelésnek fzelesen ki terjedő értelméből vött ere-
 redetet, hogy a' ki az ügye fogyott bódogtalan forfra jutott,
 és a' Törvényes *causákban* el nyomatott embereknek pártokat,
 ügyeket fel-fogta, és *Patronussa* vala, és minden bajokban, nyo-
 morúságokban őket fel-segéllette, azt *Responfor*nak, meg-felelőnek
 nevezik vala. a' mint erről írhatni Jób. v: 1-versében, holott
 ama' Témán Nemzetfégiből való Élifáz, ezzel feddi és támad-
 gya-meg a' fzenvedő Jóbot. *No immár hívó elő ha vagyon valaki*
ki néked segítségül lehetne, a' Szentek között pedig melyikhez fo-
lyamodol? mely fzaiba az Élifáz a' mi Magyar Fordítónknak
 ezen fzaivit: *ki néked segítséggel lehetne, a' 'Sidó nyelvben így*
tötte-ki: גִּנּוֹנֵקָא gnoneka, mely annyit tézen, mint *responfor tuus*;
tenéked avagy te érte meg-felelő légyen, és ezen betű fzerént va-
 ló fordításra, figyelmeztet a' *Vulgatus Interpres-is*, így tévén a'
 Déák forditást: *Voca ergo si est qui tibi respondeat (sive responfor*
fit tibi) et ad aliquem Sanctorum convertere? mint-ha világofab-
 ban ezt mondotta volna az Élifáz: Most kiálts, most minden-
 felé fordítsd fzemeid, mind-az-által semmi meg-felelőt magad-
 nak nem találhatz, ki néked segítségül lehetne, mivel egyedül
 az ISTEN az a' meg-felelő, ki tenéked minden nyomorúságod-
 ban meg-segállod, óltalmazod, és Patronusod lehet; mely fza-
 vait az Élifáz ezzel rekeftette-bé a' 8-versben: *Annak-okáért én*
az erős ISTENhez folyamodnám, és az ISTENre biznám minden
 dolgo-

dolgomat. De még a' Római törvényben-is nevezetes ez a' föllátnak formája, *Responsa Prudentum*, úgy-mint a' kiknek tiztek kötelekségek e' vala, hogy másoknak a' törvény fzerént *meg-feleljenek*, és az ügye fogyottaknak óltalmazó *Advocatusi*, *Patronusi* légyenek.

Ekképen világosságra hozván a' *meg-felelésnek* lélefen kiterjedő, és gyönyörűleges *metaphorákkal* meg-ékesítettett értelmét, melly mind a' Szent Írásban, mind a' Napkeleti nyelvekben gyakoroltatik, senki-is éngem *temeritással*, és gondolatlansággal nem vádolhat, a' midőn a' *meg-felelésnek* értelmét és nevezetét e' mi kezünk alatt való Szent Letzkében, az ő régi bujdosásából vízfza hoztam, és bé-helyheztettem, úgy-mint, a' mellyel fzemünk eleibe terjesztetik a' Mó'sesnek minden Prófétákat felyül haladó méltósága, és Mennyei Ajándékokkal tellyes gazdagsága, ki a' puztában bujdosó Izrael Népének Vezére, Bírāja, és Páztora *lévén, az 66. ISTEN akaratyát, felelelt nekik* hüfégesen meg-mondotta, és *minden ivűkfegeket, fogyatkozásokat*, mind a' Földön, mind a' Vizen kéz fzolgalatyával bé-töltötte, és *ugy bordonza az Izrael népet az ő kebelében, a' miképen bordonzni fókta a' Dajka a' fopó gyermeket.* 4 Mós. II: 12.

De hogy még-is hathatófabb *demonstratio*val az eddig magyaráztatott értelmet bé-nyomjam a' ti fívetekbe, és minden kételkedés alól fel-fzabadítsam, ezen Sz. Letzkének *contextussából*, melly az igaz magyarázatnak kúltsa és *regulája*, ekképen mutatom-meg. Le-íratik ugyan-is a' Letzke előtt lévő 2-dik *versben*. A' Máriának és Aronnak a' Mó'seffel való perlődése és *competentiája*, melly ilyen fokban vagyon bé-foglaltatva: *Avagy tsak a' Mó'ses által föllott-é az UR, avagy nem föllott-é mi általunk-is?* mellyből világoson ki-tetzik, hogy itt *Status Contraversiae*, a' perlődésnek oka, és *Fundamentoma* e' vala: *Vallyon a' Mó'ses nagyobb Próféta-é minállunknál? Vallyon tsak egyedül a' Mó'ses mondatthatik-é Prófétának? Vallyon a' Mó'ses Prófétásának méltósága felyül haladja-é a' mi fofsunkat?* és ezen *Contraversiá-*

vérfiának el-gazítására olyan *Mediumnak*, avagy a' mint a' *Scholákban* állanak, *tertium Argumentum*nak kellett elé-hozat-tatni, mellyben a' *Profétaságnak*, avagy *Profétai* hivatalnak tulajdon *charectere*, tzi mere nevezetesen fel-talátsfák, már pedig len a' *Profétaságnak* tzi mere és *charectere*, nem a' *felidségben* áll, hanem *in respondendo*, a' meg-felelésben, mellynek meg-mutatására elégféges lézenaz, a' mi vagyon *Malákiás Profétánál* a' 2-dik Réfnek, 12-versben, holott a' *Proféta* ezzel fenyegeti az ő idejébéli, és ő utánna következő 'Sidó Népet, melly a' 'Sidó nyelv fzerént ekképen fordittathatik: *Excindet Dominus Vigilem et respondentem, e territoriis Jacobi*. Ki-vágja az UR a' ví-gyázót; és a' meg-felelőt a' *Jakób sátoriból*, mellyhez közelebb járul a' *Vulgata Versio*-is ezen fordításban, *Disperdet Dominus Magistrum et Discipulum de tabernaculo Jacob*. De erre éppen nem figyelmeztet a' mi Magyar Fordítónk ezen fordításával: *El-vef-ti az UR az illetén embert, a' ki ezt tselekezi, mind a' ki in-dítója, mind a' ki tselekedője a' Jakób sátoriból*, mivel-hogy a' 'Sidó nyelvben vígyázóról és meg-felelőről vagyon emlékezet, melly vígyázón, füzksfégesképen kell érteni a' Tanító Doctoro-kat, és a' *Levi Nemzettségéből* való *Áldozó Papokat*, kiknek tiztek, kötelefségek e' vala, hogy meg-örizzék, és őltalmazsák az ISTENtől ki-adatott Tudományt, a' mint vagyon az 7-dik versben, de a' mellyet a' *Malákiás Proféta* idejében élő *Áldozó Papok*, és *Leviták* nem tselekedtenek, és fel-bontották az ISTENnek a' *Lévvivel* való fšovetségét, a' mint fzemekre hánnya a' 8 versben, a' *Meg-felelőn* pedig érteni kell a' *Profétákat*, miné-mű vala a' *Malákiás Proféta*-is, kinek neve *legatus*, és köve-tet tézen, és az ISTEN feleletét meg-mondotta nekik, az hon-nan immár világofon ki-tetzik, hogy a' *Profétaságnak* avagy *Profétai* hivatalnak tzi mere és *charectere* nem a' *Szelidségben* áll, hanem *in respondendo*, a' meg-felelésben. Q. E. D Bé-is tellyesítette az ISTEN ezt a' fenyegetését, mivel a' *Malákiás Proféta* után több *Proféta* nem vólt a' 'Sdó Nemzet között, a' *Kereftelő Sz János*ig, az-után sem vóltanak, mivel a' KRISTUS el-jövetelével bé-petsé-

petsteltetett a' látás, és a' Profétzia', a' mint meg-jövendöltetett Dán. 1x: 24-versben. Az Áldozó Papok pediglen a' Jéru'salemi Sinedriummal együtt fegyvernek élivel ki-vágattattanak, a' Városnak és a' Templomnak végső veszedelmében, Mal. v: 6-versben, Titus Imperator-is azt ítélvén, Decorum esse Sacerdotibus cum Templo perire, hogy az Áldozó Papok a' Templommal együtt el-vefűsenek, a' mint Flavius Josephus Historicus fel-jegyzette, de bello Judaico.

1. De mint-hogy eddig való befédimet tsak az értelme-
sebb, és a' Napkeleti nyelvekben jártas költés Halgatókra nézve
folytattam, melyek a' közönséges és gyengébb értelmű Halga-
tóknál nem épületesek: hogy a' Sz. Pál Apostolnak *stylussa* fe-
rént, zengő értzhez és pengő tzimbalomhoz hasonlatos ne légyek,
1 Kór. xiii: 1-versben, ellenben pedig, a' gyengébb elmékhez-
is tanításomat alkalmaztathassam, által mégyek e' Sz. Letzkének
harmadik részére, és azt mutatni meg, hogy Ez a' mindenek-
ben meg-felelő Mó'ses, mind Személyére, mind Állapotjára, mind
pediglen Sz. Hivatalára nézve, kinek volt *typussa*, és ábrázoló
példája? erre pedig egyenesen utat nyitott minékünk a' Sz. Pál
Apostol, a' 'Sidó Kerefztyénekhez írott Levelében, melyben
a' Mó'ses által ki-adatott minden Törvényeket, Ceremoniákat,
sőt az egész O Testamentumot, és abban véghez vitt *Oecono-*
miáját az ISTENnek a' *mennyei dolgoknak, példájoknak, és ár-*
nyékoknak mondotta, 'Sid. viii: 5-versben, úgy a' x Rész. 1 vers-
ben a' Törvényt nevezte a' *következő jónak* t. i. az Uj Testa-
mentom Javainak, árnyékának, mellyel azt akarta meg-mutat-
ni, hogy mind azok az Ujj Testamentom Közben-Járójának Fő
Papjának, Fő Profétájának, és Királyjának a' JÉ'SUS KRISTUS-
nak *typusi*, és ábrázoló példái voltanak, mellyből egyenesen ki-
hozhatjuk azt, hogy a' Mó'ses Proféta-is mind Személyére, mind
Állapotjára, mind pedig Sz. Hivatalára nézve, az UR JÉ'SUS
KRISTUSnak, mint a' Törvény végének, és bé-telleyfitőjének

világos *typussa*, és ábrázoló példája volt, a' mint ezt e' következő égyben hasonlítáfsokból meg-mutatom.

I. A' Mó'ses *Hiftoriájából* úgy látjuk, hogy ő mint-égy kétfér fiülettetett, elsőben, az ő természet fzerént való Annyától a' Jochebettől, 2 *Mós. vi: 20-versben*, másodszor, midön a' Nilus vizéből, hová a' Farahó Király kegyetlen parantsolatyából vettetett vala, mint valami halálból azon Farahó Király Leánya által ki - hozatott és fel - nevelterett, mellyért-is a' Farahó Király Leánya Fiának tartatott vala, † Az UR JÉ'SUS KRISTUS-is az Ő emberi természetire nézve mintegy kétfér Született, elsőben ama minden Afzonyi állatok felett leg boldogabb Szent Szüztől a' Boldogságos Szüz Máriától, annakután pedig midön az halálból ditsöségefen fel - támadott, melly olyan vólt mint másodszori Születtetés, az hová tzelozván fzent Pál Apostol-is, így fcollott *Vikontag pedig*: (az az, másodszor) *mikor vébozza az Ő első Születtét e' Világra, ezt mondja: imádják Őtet az ISTENnek minden Angyali*, mellyet ugyan ezen fzent Pál Apostol *Róm. i: 4-versben*, az ISTEN Fiának a' JÉ'SUS KRISTUSnak az Atya ISTENTől öröktől fogva való Születésének Származásának tsalhatatlan erősfégüül és *Argumentumá* ul hozott elő így fzolván: *Meg bizonyittatot hatalmason ISTEN Fiának lenni az Halálból való fel-támadásnak általa*: Ugyan-is a' JESUS KRISTUS nem akkoron lött ISTENnek Fiává, mikor

G

az ha-

† Ezen *Hiftóriának* neminemü *Éikrái* a' régi Pogányi sötétfégnek, és tudatlanságnak femettyei és hamvai közzül ki-tetzenek, midön a' Pogányoknak bálvány Istenek a' *Bachus Bimeternek*, avagy *Bimetornek* neveztenek, úgy-mint, a' kinek két Annyai löttenek vólna, Ovidius Poéta-is a' *Bachust* nevezte,

Ignigenamque satumque iterum solumque Bimavrem.
és a' kinek több tselekedeti-is a' Mó'ses *Hiftóriájából* vöttenek eredetet, a' mint ezt igen elméfen meg-mútatta *Francis. Pomej*, tudós Jéfuita abban a' Könyvében, mellynek Titulussa ez: *Pantbeum Mythicum.*

az halálból fel-támadott, hanem annak-előtte régen az O Testa-
mentomban -is ISTEN Fia vala, kit a' Sz. Dávid 'Sólt. cx: 1-
versben maga URának nevezett, így szólván: *Monda az UR az*
én URamnak, a' kitől-is az ő Idvességét, bődögulását várja va-
la, vólt az Igéretnek idejében még Ábrahám előtt, Ján. vii: 58-
versben. Sőt e' roppant nagy Világnak teremtetése előtt. Ján. i:
1, 2-versben. *Kezdetben vala amaz Ige, az az Ige vala az ISTEN-*
nél, és az az Ige ISTEN vala, mindenek ez által teremtettek, és
ő nálla nélkül semmi nem teremtetett, valami teremtetett. *

II. A'

* Ezen Sz. János Évangyélísta hathatós és magassan járó ízavaít arra
magyarázni, hogy a' KRISTUS vólt az Ujj Teremtésnek, avagy az É-
vangyéliomnak kezdetiben, nem egyéb, hanem a' Szent Írátnak Éánt-
Éándékkal való el-tekerése, ugyan-is mi Éüklég vólt a' Szent János Evan-
gyélístának olly' fontoson, hathatóson, és Éorgalmatoson meg-mutatni
azt, hogy a' KRISTUS vólt az Ujj Teremtésnek avagy Évangyéliumnak
kezdetiben, melly nyilván vólt mindenek előtt, melly tsak ollyanl,
mint-ha valaki azt akarná meg-mutatni nagy Éorgalmatosággal, hogy
a' KereÉtelő János vólt az ő meg -téréÉről való prédikállásának kezdet-
ben, a' ki mind ÉületÉÉre, mind hívatálára nézve, tsak Égy néhány hó-
napokkal előzte-meg a' JE'SUS KRISTUS-t, ehez hasonlő ki-fogás, és
Cavillum az-is, hogy a' KRISTUS vólt, minek-előtte az Ábrahám len-
ne Ábrahám, az az, *Pater multarum Gentium*, sok Nemzetségeknak A-
TYA, melly magyarázat, *ad Statum Controversiae*, az akkor fenn forgott
kérdéshez éppen nem illik, mivelhogy nem a' következő, hanem az el-
múlt Időről vólt a' *Disputatio*. Bizonyyára az illyetén tsekély alávaló,
és meg-Éorúlt állapotból keresett Értelem nem illett a' Szent Írásban Éöl-
ló Szent Léleknek BóltseÉségéhez, és Májestássához, sem pedig a' Sz. Ja-
nos Évangyélístához, ki illy' hathatós és magassan járó ízavaival akarta
meg-mutatni az ISTEN Fíának, a' KRISTUSnak örökké való Igaz IS-
TENSégét; mint-hogy már az ő idejében támadtanak vala ollyan tévely-
gők, és *Impostorok*, kik a' JE'SUS KRISTUSnak örökké-való Igaz IS-
TENSégét kétfélegben hozni és tagadni kezdették vala, és ezek ellen hat-
hatósabb erőÉség, és *argumentum* nem lehetett ennél, hogy ez az Ige
az ISTENnek Fia vólt, még az első teremtésnek kezdetiben, ki által
az ATYA

II. A' Mó'ses Faraho Királytól való félelemtől indittatván, és el-faladván Egyiptomból ment Arabiába, nevezetesen a' *Midiániták* Földére, holott - is, a' *Midiániták* Fő Papjának, és egyfzer'smind Fejedelmének a' *Jetronak* szolgálatyára ajánlotta magát, és az ő juhainak pásztora vala, a' mint e' fel jegyeztetett 2 Mós. 11: 1-versben, példázta és ábrázolta, ebben-is az UR JE'SUS KRISTUST, kit a' Sz. Pál Apostol 'Sid. x111: 20-versben nevezett, a' *Juboknak* az örök Testamentumnak vére által való nagy Pástorának a' Sz. Péter Apostol Pástorok Fejedelmének. 1 Pét. iv: 4-versben. Sőt a' KRISTUS is nevezte önnön magát ama' jó Pástornak, ki az ő életét adta a' jubokért. Ján. x: 11-versben Innen a' Sz. Dávid-is 'Sólt. xx111: 1-versben, maga Pástorának mondotta, még pedig JÉHOVA Pástornak, a' kibben hitét, bizodalmát helyhezette, úgy-mint, olyan Igaz ISTENben, ki az ő tulajdon vérével kereste az Anya-szent-egy-házat. Apost. Tsel. xxi: 28-versben. Tudományos Könyvtára

III. A' Mó'ses által költöztetvén az Izrael Népét a' veres Tengeren, és a' Farahót minden Seregével együtt el-borítván, lött az Izrael Népének meg-Szabadítója. A' JE'SUS KRISTUS-is az ő piros és drágalatos vére által lött az ő Népének az Híveknek meg-Szabadítója, ellenben pedig ama' pokolbéli Farahónak, az Ördögnek minden seregivel együtt meg-rontója, és így az halál az halált meg-győzte, az átok az átkot el-törölte, mellyel G 2 bé-tel.

az A T Y A e' Világot teremtetten, de ha zintén meg-engednök-is azt, hogy a' Sz. János Évangyalista föllött az Ujj teremtetésnek avagy Évangéliomnak kezdetiről, így is a' KRISTUS örökkévaló Igaz ISTENSégének Igazsága meg-bizonyíttatnék, mivel az Ujj Teremtetésnek avagy Évangéliomnak kezdete, vólt még a' Paraditsomban amaz első Igéretben: Az Affonyi-állatnak Magva meg-rontya a' Kigyónak fejét, 1 Mós. 11: 15 versben, melly Évangéliomi Igéretet az Időnek tellyeségében a' Testben meg-jelent ISTENnek Fia bővebben tanította, meg-világosította és té-is tellyesítette. 's a' f.

bé-tellyefedett az, a' mi meg-jövendöltetett az E'saiás Próféta által, É'sa. XLIX: 24-versben, *Avagy el-vétethetik-e az erőstől a' Préda? vallyon ama' kegyetlennek tudniüllik az ördögnek fogjai meg-fabadulhatnak?* †

IV. A' Mó'ses 40. Eftendeig a' Pufztában bujdosó Izrael Népét Mannával táplálja vala, és midön a' Éomjúság miatt el-epedtenek vólna, ISTEN' parantsolatjából meg-sújtván a' Köziklát, abból bővféges vizet árasztott, melly az ő folyamatiával züntelen követi vala az Izrael Népét, a' mint ennek Históriája meg-vagyon írva 2 Mós. xvi: 17-versben, 'Sólt. LXXVII: mind ezek, hogy lelki dolgoknak *typussi*, és ábrázaló példái lettenek legyen, világoson tanittya önnön maga a' KRISTUS, 7án. vi: 48, 49, 50-versekben, a' Köziklából ki-fojó viznek lelki értelméről pedig így tanított Sz. Pál Apostol, 1 Kór. x: 4-versben, *mindnyájan tudniüllik, az hívő Izraéliták, azon egy lelki italt ittanak mi ve-lünk: mert ittanak a' Lelki Köziklából, melly őket követi vala,* a' Kö-

† Közönségesen a' Sz. I. M. az itten elő forduló 'Sidó Éót צִדִּיק *tzadik* igaznak fordították, a' mint a' mi Magyar fordításunkban-is vagon, *Vallyon az Igaznak foglyai meg-fabadulhatnak-e?* De akárminémű Éinnel magyaráztassék, mind-az-által az ördög, ki az Igazságban meg nem állott, és az ő eredetét meg nem tartotta, *Igaznak* lemmiképen nem mondathatik, az honnan a' *Vulgatus Interpres*-is helyesebben tette ezt a' fordítást, *numquid tolletur a forti paeda? aut quod captum fuerit à robusto Salvum esse poterit*, ugyan-is, az Arabiai nyelvnek tulajdonsága érént, ezen 'Sidó Éonak *tzaddik*, leg-fővebb és elsőbb értelme *notioja* vagon *in rigiditate inflexibilitate*, melly gyakoroltatik *hassa recto rigida*, az honnan őstán hasonlatosság érént az Igazságnak, és álhatatos barátságának, melly ide 's tova nem hajol, értelme és nevezete formáltatott. *Vid. Golii Lex. Arab. ad vocem صَدَقَ* *tzadaka*, quae est ipsissima vox Hebraea צִדִּיק *tzadik*, unde صَدִּיק *tzadikon*, *dura et aequabilis passa*, item صَدִּיק *tzidkon*, *vehementia soliditas (rigiditas)*.

a' *Kőzikla pedig KRISTUS* *vala*, az az, a' Sácramentumi és Napkeleti állásnak módja fzerént, a' *Kőzikla* példázta és ábrázolta a' KRISTUS-t, a' ki a' Mó'ses által ki-adattatott Törvénynek vezfejével, avagy *sententiájával* meg-sújtatván, lött az örök életre, buzgó víznek kútfejévé, melyből a' ki ízik meg nem fozjuhozik soha, *Ján. iv: 4-versben*, hogy pediglen 4 Mós. xx: 8-versben, más alkalmatossággal meg-parantsolta az ISTEN Mó'sesnek, és Áronnak, hogy tsak *zóljanak* a' *Kőziklának*, de hogy meg-súlytsák, arról semmi emlékezetet nem tött, mely ISTEN akarattyának nem engedelmeskedvén a' Mó'ses, és az Áron, két ízben a' *Kőziklat* meg-sújtották, mely hihetetlenségek, és engedetlenlégek vólt az oka, hogy bé nem mehettenek Kanahán Földére, ezzel világosan jelentetett és pézdázattott, hogy ennek a' *Lelki Kőziklának*, a' KRISTUS-nak tsak egyfzer kellett fzenvedni, és meg-verettetni, és egyfzeri áldozatya által a' Váltásznak munkáját tökéletességre vinni, annak - utánna pedig tsak *zóval*, avagy az Évangéliomi befédnek hirdettetésevel prédikáltatásával, mint *Lelki vízzel* az ő híveit táplálni és meg-elégíteni.

V. A' Mó'ses az ISTENnel tárfsalkodván a' Sinai hegyen, midön onnan le-állott vólna az Izrael Népéhez, az ISTEN Ditsőségeinek látásától annyira tündöklött, és fénylett az ő országának bőre, hogy azt az Izraéliták el nem fzenvedhették, hanem fedelet kellett tartani az ő országán, mikor az Izrael Fiaival beféll *vala*, a' mint ennek Hístóriája meg-vagyon írva, 2 Mós. xxxiv: Rézfében. Láttá ugyan-is a' Mó'ses az ISTEN Ditsőségeinek hátulsó részét, a' mint meg-vagyon 2 Mós. xxxiii: 23-versben, *mert midön azt kérte vólna az ISTENTől: Kérlek URam mutasd-meg a' te Ditsőségedet énnékem*, a' 18-versben az ISTEN is ezt felelé nékie. *Nem láthatod az én Orzámam, mert nem láthat engemet egy ember-is élvén*, az az, míg él e' testi és Világi életben, mind-az-által az ISTEN mind kedves és hívséges Szolgájának ugyan tsak meg-mutatá néki a' *Kőziklának* ha-

Adékában az ő Ditsőségeinek *bátulsó részét*, melly nem egyéb volt, hanem valamelly tiszta fényességgel tündöklő és ragyogó forma, mellyet az ISTEN mint az ő Ditsőségének, jelenlétének példáját, *Symbolum*át fel-vézen vala, mikoron a' Mó'ssével beféll vala, de a' melly mindenkoron köddel és felhövel bé volt fedeztetve; és ezen Ditsőséges formának *bátulsó részét* mutat-meg az ISTEN nékie. Példázta és ábrázolta ebben a' tekintetben-is a' Mó'ses az ISTENnek Fiát a' JÉ'SUS KRISTUS-t, ki az Atyának Kebelébe lévén, egyedül látta az ISTEN-t, a' mint áll Ján. 1: 18-versben, az honnan a' Sz. Pál Apostol-is nevezi az ISTEN Fiát, az ő Ditsőségének fényességének, és az ő *fe-mélyének ki-mettzett belyegének*, 'Sid. 1: 3-versben, másutt nevezi ISTEN formájának, Filip. 11: 6-versben, a' láthatatlan ISTEN ábrázatjának, Kol. 1: 15-versben, melly egy teremtetett állatról - is nem mondathatik, és ezen igazságot jobban-is meg-erősíti a' Sz. Pál Apostol, Kolos. 1: 19: midőn ezt mondja a' KRISTUS-ról, *ő benne lakozik az ISTENSégnek minden teljessége test férént*, a- vagy a' mint a' Görög igében vagyon *σωματικός*, az az, nem árnyék, nem példázatképen, mint az Ó Testamentomban a' Szö-vetségnek Ládája felett a' Kérubimok között, a' ködnek és tűz-nek Oázisában lakozik vala, hanem *realiter, valóság férént*, mi-képen a' test az árnyéktól valósággal meg-külömböztetik, melly-re nézve méltán mondotta a' Sz. János Apostol-is, 1 Ján. v: 20-versben, *Ez az Igaz ISTEN, és az Örök Élet*. Melly ISTENi Ditsőségét, *Majestássát* az ISTENnek Fia fel-vénén az Emberi természetet, az ő Testének Napjaiban, az ő Testével mint va-lamí *velummal*, kárpittal el-fedezett vala, hogy az Emberek kö-zött lakozhatnék, és véllek tárfalkodása lehetne, az honnan a' Sz. Pál Apostol-is 'Sid. x: 20-versében a' KRISTUS-nak Emberi Testét *velumnak, kárpitnak* nevezte, és ezen igazságot igen fon-tos, és hathatós *stylussal* taníttya ugyan Sz. Pál Apostol Filip. 11: 6, 7, 8-verseiben, *Ki mikoron ISTENnek Formájában volna, nem állítá ragadománynak lenni az ő ISTEN-nel való egyenlőségét,*
hanem

hanem ő magát meg-üresíté, fogai formát vévén magára, hasonlatossá lött az emberekhez, és emberi ábrázatban találtatott mint ember, meg-alázta magát, engedelmes lött mind haláláig, még pedig a' Kereftfának haláláig. És erre nézve mondotta a' KRISTUS-is Ján. xvii: 5-versben, Atyám ditsőíts meg engemet azzal a' ditsőséggel, melly ditsőségem volt Te nálad minek-előtte e' Világ lenne.

VI. Noha a' Mó'ses az O Testamentomban Közben-járó vala, az ISTEN és az Izrael Népe között, a' mint szereti szólani az Apostól, Gal. iii: 19, 20-verseiben, és vezérlette az ISTENnek Népét 40. Éftendeig a' puskában, mind az-által bé nem vihette őket, a' meg-ígért Kanahán földére, mellyre égy felöl az ő hihetetlenége, és engedetlensége főlgálatott okot alkalmatosságot, 4Mos. xx: 12-versben, de más felöl, annak nagyobb titka és mysteriuma-is vala, mellyet a' Sz. Pál Apostól világosabban ki-nyilatkoztatott Róm. iiii: 20, 21-verseiben, így szólván: a' Törvénynek tselekedetiből egy Test-is nem igazul-meg ISTENnek előtte, meg igazulás nélkül pedig senki-is a' Mennyei Kanahának öröklégét nem birhatja, Róm. viii: 29, 30-verseiben. A' JÉ'SUS KRISTUS-is az Ujj Testamentumnak tulajdonképpen való Közben-járója az ISTEN és Emberek között, a' mint tanítja az Apostól, 1Sid xii: 24-versében, melly Ujj Testamentum nem a' bakoknak és tulkoknak vérek által fenteltetett és erősített-meg, hanem az ISTEN Fiának a' KRISTUSnak tulajdon Vérével, kit az ISTEN rendelt engefetelő áldozatul az ő Véreből való hitnek általa, mellyből azt hozza-ki a' Sz. Pál Apostól, Róm. iiii: 24-versében, meg igazulunk ingyen ISTEN Kegyelmeiből, a' JÉ'SUS KRISTUSban lött Váltáságnak általa, ismét 28-versben; Annak-okáért ezt mondjuk bizonyosképpen: Hogy az ember meg-igazul hitnek általa, a' Törvénynek tselekedeti nélkül, melly hit által való meg-igazulással, mind-az-által a' Törvény és a' jóságos Tselekedetek hijában valókká nem lesznek, sőt inkább meg-erősítetne, a' mint ezen ellen-vetésre meg-felelt

az Apostol, az xxxi-versben, mely ellen-vetéssel mint-hogy még ma-is a' Reform. *Relligion*nak Tudományja terheltek és érdekeltek, ez tsalhatatlan *criteriuma*, meg-esmértető bélyege annak, hogy a' mi meg-igazulásról való *Tudományunk* azon egy a' Sz. Pál Apostol Tudományával, mellyen tellyes szívünköl örven-dezünk.

Ekképen vezérli-bé ez a' Lelki *Jó'sué* a' JÉ'SUS KRISTUS az ő Népét, az Híveket a' Mennyei Kanahánnak Örökség fzerént való bírására, minek-utánna ama' Lélek fzerént való *Feriko*, az Ördögnek Országá, az *Evangéliumi* Tudománynak hathatós és harfogó kúrt-yére, trombitálására el-rontatik, a' mikoron a' Sátán ama' ré-gi Kigvó meg-köttetik, *Jelen. xx: 2*-versében, és a' mi-koron e' Földnek minden Királyi a' Pogányokkal égyütt bé-vízik az ő ditsőségeket, és tisztességeket ama' Szent Városban, a' Mennyböl alá szállott Jéru'sálembe, *Jelen. xxi: 24, 26.* melly még eddig ~~egészben bé nem tellyesedett~~, ~~melly boldog~~ állapot-tyáról az ISTEN Házának ~~ekképen~~ ~~ajóvendölt~~ a' Sz. Péter Apos-tól-is, 2 Pét. 111: Rézének, 13 versében, *Új Eget és új Földet várunk az ISTENnek ígéreti fzerént, mellyekben lakozik az igaz-ság, és mikoron bé tellyesedik a' mit mond KRISTUS URunk: Mát. v: 5-versében, Boldogok a' felidek, mert azok örökség fze-rént bírják a' Földet, és az után tsak hamar meg-lézen Consumma-tio Saeculi,* mellyben az ISTEN Házának itt e' Földön lévő oe-conomiája el-végeztetik, *Veni Domine JESU et mundum à vani-tate libera!*

T U D O M Á N Y.

Az ISTEN Házában hüségés Szolga az, a' ki ISTENTől Mennyei és drága ajándékokkal fel-ékesítettett lévén, mind ISTEN mind Emberek előtt az ő rája bízzattatott hivatalának meg-felel.

Illyen vala amaz ISTEN egész Házában hüségés Szolga a' Mó'ses, a' ki nem tsak felid Ember vala, és annak a' vakme-rő Népnek zúgolódását, ellene való párt-ütését békefséges tü-réssel

réssel el-fenvedte, hanem ennek-felette másoknak használó jótéményekkel, az ISTEN Befédit, parantsolatnyát, élő víznek forrása gyanánt bővleggel ki-buzgó, és mennyei jókkal, gazdagsággal, fel-ékesítettettt lévén, az ő Szent Hívatálának mind ISTEN, mind az Izrael Népe előtt tökélletesen meg-felelő nagy Próféta vala. Ilyenek valának azon O Testamentomi időben, noha kissébb *gradusban*, a' Jó'sué, Illyés, Éli'séus, és mások-is, nevezetesen a' Babilóniai keserves fogságból haza telepedett 'Sidó Nemzetfégnek nagy Doktori, és az ISTENi tífteletnek helyre állítóji a' Nébémias és Esdrás, kiről a' 'Sidó Doktorok amaz híres Babilóniai Talmudban, ilyen ditséretes tanubizonyságot töttenek, *Dignus fuisset Ezra per cujus manus Lex Izraeli daretur, si Moses eum non praeceffisset.* az az: Méltó lett volna az Esdrás, hogy a' Törvény az ő keze által adattatott volna-ki, ha, a' Mó'ses ötöt meg nem előzte volna. Ilyenek valának az Ujj Testamentomi időnek kezdetiben az Apostolok, Évangyélisták és az 70. Tanítványok, kiket KRISTUS URunk ki küldött a' féles Világra az Évangéliumnak hirdetésére, és a' kikben bé-tellyesedett az, a' mi meg-jövendöltetett, É'sa. LII: 7-versben, *Oh melly fépek az Hegyeken az Évangéliom hirdetőknék Lábai, a' ki bé-kefséget hirdet, örömet mond a' jóról, szabadulást prédikál, a' ki azt mondja a' Sionnak, uralkodik a' te ISTENed.* Melly az Apostolokban tellyesedett-bé kiváltképen való módon, a' mint tanítja a' Sz. Pál, Róm. x: 15-versben, holott-is a' hegyeken a' Prófétziai Stylus szerént értetnek, e' Földi Országok, Birodalmok, nevezetesen, ama' hét hegyeken építettett Róma Vároffa * mellynek a' Földnek Királyin hatalma és birodalma vala, és a'

H

melly-

* Ezen Róma Vároffa nevezetiről eleitől fogva sok *opiniok*, vélekedések vóltanak, némellyek a' Romulustól, némellyek az ő Attyafiától a' Remustól hozván le annak a' nevezetnek eredetit, némellyek pedig ettől a' Görög Étotól, *ρωμη*, melly *robur* erőfséget tézen, de minden vélekedések felett leg-igazabbnak, és helyesebbnek tettik énnékem

mellyben a' közönséges *Sententia* zerént (noha az sokat *Disputat*atik a' Tudósok között) a' Sz. Péter és Sz. Pál Apostolok Kerefityén Ekkle'siát *fundáltak*, mellyről a' Sz. Pál Apostol is ilyen *encomiumot* ditséretet tett, *hogy az ő biteknek mind e' Világon híre vagyon*, Róm. 1: 8-verseben, és a' mellyért hála-kat-is adott az ISTENnek. Illyenek valának mindjárt az Aposto-lok után következő *arany időben* élt Apostoli Férjfiak, Tanítók és Doktorok, melly időt *Hegesippus*, ki élt KRISTUS URunk születése után 160 Éztendővel, nevezte *tempus virginitatis Eccle-siae*, a' mint ezt *Eusebius Historicus* fel-jegyzette az ő Históriajának 4-dik Könyvében, mellyben noha sok tévelygések és eretnek-ségek kezdettek magokat ki-ütni, de annyira nem mehettek, hogy az Ekkle'siákat meg-veztegethessék, mint annak-utánna e-fett *Constantinus Magnus* első Kerefityén Római Tsáfár, és az ő Fia *Constantinus* idejekben, a' mikoron az *Arius* (ki *Alexandriai*

Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtára Praes-
Székelyudvarhely

ez, hogy az a' Napkeleti nyelvből nevezetesen a' 'Sidó szóból formálta-tott, vétettetett, a' mint ezt ama' Tudós Világnak nagy Oázlopa, *Camp-pegius Vitranga*, az ő Tudós *Dissertatio*jában, mellyet irt *de Confusione Lingvarum*, a' *Franequerai Académiában* igen elmésen és hitelesen meg-mútatta, ekképen írván, „*Trojani certe etiamfi Dionysius illos fere ac-censat Graecis, vere fuerunt Semibarbari, et orientalia vocabula mul-ta in ipsam Italiam intulerunt. Ipse voces Romus et Roma mihi om-nino videntur, ex Hebraeis רומה Rámah, sive Roma (quod familiare nomen Urbium in collibus sitarum) et רומ Rum vel Room altus, euectus explicandae esse, mellyet, mint-hogy nem mindeneknél közönséges, ide fel-jegyezni méltónak ítéltém, ide való az is, a' mit olvastunk Jer. xxxi: 15-verseben, szó hallatott a' magas hegyen, sírás és keserves jajgatás, Rákhel síratván az ő Fiait, nem akara meg vígáztatni az ő Fiai felől, mert nintsenek, mellyet citálván a' Sz. Máté 11: 18. világosabban így magyaráz: A' kiáltás Rámába meg-hallatott keferü sok rivás, Rákhel sí-ratván fiait, nem akart vígáztatást bé-venni, mivel-hogy az ő Fiai nem vólnának, kiket a' kegyetlen Hérodas meg-öletett.*

Præsbiter vala) dögleletes Tudománya annyira el-hatalmazott vala e' Világon, hogy az *Hieronimus* mondása szerént :

Ingemuit totus orbis, et Arrianum se esse miratus est.

melly időben ama' kegyes és *Orthodoxus Athanasius*, ki *Alexandriai* Püspök vala, és a' kinek *Symboluma* még ma-is nagy emlékezetben ditséretben forog, az *Arriánusok factiojok* által, mellynek a' *Constantius Imperator* nagy *Patronussa* vala, *exiliumban*, fámki-vetésben küldetett.

Illyen hűféges Szolga íratatik-le ama' mag-vetőről (való példabefédben, Mát. XIII: Réfében, ki a' magot) az *Évangélium*nak befédét, hintette a' jó földbe, és az gyümölcst terem, némelly fáz annyit, némelly hatvan annyit, némelly pedig harmincz annyit, és a' Lelki mag-vető kívánságának és reményfégének hazonnal meg-felel. Illyen hűféges Szolga adattatik elő ama' *talentumos*, és *girás* Szolgákról való példa-befédben Luk. XIX: Réf. holott a' ki tíz *girát* vett-fel, nyert rajta tíz *girát*, a' ki öt *girát*, nyert rajta öt *girát*, és az ő Uroknak hazonnal meg-feleltenek, a' ki pedig egy *girát* vett-fel, el-rejtette azt, és azzal nem kereskedett, kinek -is meg-érkezvén az ő Ura, ezt mondotta: Te gonosz szolga, miért nem adtad az én pénzemet a' pénz váltók áztalára, és én meg-jöven nyereséggel vettem volna azt meg, melly példa-befédnek Prófétziai értelme az Ujj Testamentomi időnek egy néhány *Periodussiban*, Szakaszzaiban bé-is tellyefedett.

A L K A L M A Z T A T Á S.

De ideje immár Sz. H. hogy le-fáljak e' mi Szomorúságunknak és Tízteség-tételünknek *Matériájára*, Néhai Tízteles Tudós SZATHMÁRI PAP 'SIGMOND Uramra, az *ISTEN Job-Keze Férjfiára*, életében a' *Ven-Generális Synodus* érdemes NOTÁRIUSSÁRA, közelebb pedig az egész Erdély Országai Reform. Ekleziák ez előtt két Hólnapokkal *denomináltatott SUPERINTEN-*

DENSére, a' Kolo'si és Kalotai Ven-Dioecesis nagy érdemi S E-
NIORára, a' Kolo'svári Ref. Ekkle'sia 25. Eftendő alatt ékefen
Éöllő CHRYSOSTOMUSSára, Lelki-Páftorára, és ugyan ezen Ek-
klé'sia nagy hafonnal forgolódo Ecclesiásticus CURÁTORára. Kinek-
nek-is Világi életének bővebben elő-fámlálását bízván az én u-
tánnam következő bölts Orátornak kötelefségére, tsak éppen a-
zokat beféllem elő, mellyek az én mostani Tanításommal meg-
égyezők léfnek.

I. Ha meg-tekintem, annak-okáért e' Tíft. Tudós Férj-
fiúnak mind Attyától, úgy-mint, Néhai Tekintetes és nemzetes
NAGY PAP DÁNIEL Uramtól való eredetét, ki az el-múlt Se-
culumban, az akkori Felséges Római TSÁSZÁR és Magyar Orzá-
gi KIRÁLY LEOPOLDUS, a' Szathmári Fortalitiumhoz tartozó
Főféginak büséges Praefectussa vala: mind pedig Nééai T. Tudós
SZATHMÁRI PAP JÁNOS Uramtól, mintédes Attyától való zár-
mazását, ki is elsőben a' Dé'si Ref. Ekkle'sia' Lelki Páftora, és azon
Dé'si Ven. Dioecesis érdemes SENIORa, annak-utánna pedig a' Ko-
lo'svári Ven. Ref. Ekkle'sia Lelki Páftora vala, minden ezekre néz-
ve méltán el-mondhatom e' Gyázos Koporsóban fekvő Néhai
Tíft. Tudós Férjfiúról, hogy ő vala *Responsor eximius*, minde-
nekben jeles meg-felelő: úgy-mint, a' ki Eleinek régi és kettős
Nemefségeknem tsak meg-felelt, hanem azt nagyobb tíft-
telséggel is meg-ékesítette.

II. Ha meg-tekintem, mind az ő Gyermeki aetássá-
ban, mind pedig gyenge ifiúságában ezen Kolo'svári Nemes Re-
form. Collegiumban a' Tudományok körül való serény forgo-
lódását, és Tanuló Társait felyül haladó nemes elméjét, méltán
el-mondhatom felölle, hogy ő vala *Responsor eximius*, min-
denekben meg-felelő, úgy-mint, a' kinek *freno opus erat non cal-
caribus*, nem farkantyú hanem zabola kívántatik vala, és min-
deneknek felölle való nagy reményfégeket bé-töltötte.

III. Ha meg-tekintem Scholai Tanulásának ditséretes el-
végezése után a' Belgiumi Académiákban mindenféle Tudomá-
nyokban el-nyert ditséretes Pálmáját, méltán el-mondhatom fe-
löle,

felöle, hogy vala *Responsor eximius*, úgy-mint a' kinek szép hí-re még mostan-is mind a' *Trajectumi*, mind a' *Gróningai Akadémiákban celebráltatik*.

IV. Ha meg tekintem a' Felső Orzági *Académiákból* való le-érkezése után minden Rendek előtt való kedveségét, főképen mind Udvari Papságában, mind pedig 25. Ezkendőknek el-folyások alatt ezen Kolo'svári Reform. Ekkle'siában való Lelki Páf-torságának majd tsudára méltó *Dexteritássát*, méltán el-mond-hatom felöle, hogy ö vala *Responsor eximius*, *mindenekben meg-felelő*, úgy-mint a' ki az ö hathatós, és *Chrysostomusi eloquentiá-jával*, és az I S T E N Befédének vezéjeével, mint régentén a' Mó'ses az ö páltzájával a' Köziklához hasonló fíveket-is meg-hasítozta, és azokból élet vizének folyamatit botsátott-ki, és mindeneknek kívánságokat tökéletesen bé-töltötte.

V. Ha meg tekintem mind Ekkle'siai és Collegyiumi Cu-rátorságának, mind a' Kolo'si és Kalota-Szegi *Ven Dioecese*sekben *Seniori* avagy Elpérettségi Hivatalának 1749. Ezkendőtől fogva, *Generalis Notáriusi* tíftelességének *administratioját*, méltán el-mond-hatom felöle, hogy vala *Responsor eximius*, *mindenekben jelesen meg-felelő*.

VI. Ha meg tekintem már két Hólnapoktól fogva az egész Er-dély Orzági Reform. Ekkle'siákra és Collégyiumokra való Su-perintendentiára lett *denomináltatását* tellyes reménységünk vala ö íranta, hogy lenne *Responsor eximius*, *mindenekben meg-felelő*, és az ö nagy elméket meg-fárasztó hízatalát charecterét töké-letesen bé-töltené. De óh fájdalom! ezen kevés ideig tartó Hí-vatalára nézve, méltán réa ízabhatom azt, a' mit *Virgilius Poëta* írt a' *Marcellus* felöl:

- - *Ostendunt terris hunc tantum Fata nec ultra,*
Effè sinent - - - -

VII. Ha meg tekintem a' KRISTUS Oskolájában a' Ke-gyesség férént való idvességes Tudományának, és Kerefzyéni Kegyes életének ründöklő fényességét és világofságát erre néz-ve-is el-mondhatom ö felöle, hogy vala *Responsor eximius*, úgy-

mint, a' kin a' Mó'ses példája, fzerént tündöklött a' JÉ'SUS KRISTUS Ortzáján fénylő ISTENi esméretnek világossága, és attól ő is immár el-változtatott ditsőfségből ditsőfségre.

VIII. Ha meg tekintem az ő halálának állapottyát, ebben-is vala *Responfor eximius*, a' ki a' Mó'ses példájának megfelelt, mert valamiképen a' Mó'ses fel-menvén a' *Nebo* hegyre, és ott meg-halván, a' Földi Kanahánnak ditsőfsége helyett, elnyerte a' Mennyei Kanahánnak ditsőfségét, úgy ő-is fel-menvén a' Tízteségnek hegyére, a' Földi tízteség helyett az ISTEN meg adta nékie a' Mennyei Bóldogságnak ditsőfségét Világi életének 57. Éltendejében.

Illyen lévén azért mind életében mind halálában e' Gyáfos Koporsóban fekvő Néhai Tízteletes Tudós Férjfiú, méltán ő réája szabhatom azt, a' mit ama' nagy *Litterator* a' *Desiderius Erasmus* haláláról íratott vala:

Pallida mors quanquam nobis invidit Erasmus:

Sed Desiderium tollere non potuit.

Te réád fordítom immár vígáztaló szavaimat meg-keseredett Özvegy, *Tekint. Nemzetes KOLO'SVÁRI ER'SÉBETH* Afzony, Néhai Tíz. Tudós Férjfiúnak *SZATHMÁRI PAP'SIGMOND* Uramnak, 24. Éltendőktől fogva élete kedves Párja, mostan pedig el-hagyatott keserves Márja, a' Te vígáztalásodnak Fundamentomául. tézsem azt, a' mit régen a' Mó'ses mondott vala az Áron Fő Papnak az ő fkomoruságában: *bogy a' kik az ISTENhez közelebb vannak azokban fenteltetik meg.* Tetzet az UR ISTENnek a' Te Férjednek halálában, és a' Te fkomoruságodban magát meg-fentelni, mellyet az ISTEN evégre tselekedett, hogy jövendőben Te-is részese lehess az ISTEN Szentségének, a' fzerént, a' mit mond az Apostol, 'Sid. xii. Réf. *Jól-lehet mostan a' dorgálás nem láttatik örvendetesnek, hanem nyomorúságosnak lenni, mind-az-által végtére az igazságnak tsendés*

gyümölcstét adgya azoknak, a' kik abban gyakorolják magokat. A-
zért a' ti le-erőfített kezeiteket és reőkető térdeiteket erőfítsetek-meg.

Ti hozzátok -is rendelem vígafztaló befédimet ez Urban
bódogul ki-múlt Férjfiúnak, mind a' két Nemben lévő fzerel-
mes Gyermekai, fzemének gyönyörűfégei, Afztalanak ékefségei,
de tartok attól, hogy talám többet ártok, hogy sem halzná-
lok vígafztaló fzaivaimmal ama' vers fzerént:

Curando fieri quaedam pejora videmus

Vulnera, quae melius non tetigisse fuit.

mind-az-által tsak ezt az égyet kötöm vígafztalást fcomjuhozó
Szívetekre, a' mit ígér az ISTEN, É'sa. xli : 17-versben. A'
Szükölködök és a' Szegények keresnek vizeket és nem találnek, az
ő nyelvek a' fcomjúság miatt meg-fáradott, én JEHOVA meg-fé-
lelek ő nékiek, én Izraelnek ISTENE nem hagyom-el őket.

Ti is a' kik feles fzámmal ez Urban bódogul ki-múlt
Férjfiúnak közelebb és távolabb való Attyafiai vagytok, tudom
fajnáljátok, hogy a' Ti Attyafiságtoknak Koronájából ez a' drá-
ga gyöngy ki-efett, mind-az-által ezzel vígafztaljátok magatokat,
hogy a' ti kedves Attyátokfiát az ISTEN mint régen a' Mó-
seft e' Világnak puztájából által költöztette a' Mennyei Kana-
hánban a' Mennyben be íratott első fülöttöknek és tökéletes-
fé lött lelkeknek feregébe.

Kolo'svári Nemes és Ven. Reform. Ekkle'sia és Collégyi-
um, úgy fíntén a' Kolo'si és Kalota Szegi Ven. Dioeceseisek,
Tízteletes Tudós Férjfiái el-mondhattytok azt, a' mit régen a'
Próféták Fiai mondottanak vala, Éli-séusnak az Illyés fel-ra-
gadtatásának alkalmatofságával: *Avagy nem tudod-e hogy e' mái
napon az UR el-ragadgya a' te Uradat te tölled*, mellyre én-is az
Éli-séus Próféta képében ezt mondom: *Én-is tudom halgafsatok*,
mert az UR halgatásfra juttatott bennünket.

Minek-előtte pedig testére nézve-is e' Földnek fzinéről el-
költöztetnék, kívánnya én általam utolsó kötelefségét véghez
vinni

vinni mind azokhoz, a' kikhez e' Világi életében zoroffan köt-
tetett vala.

1. Leg-elsőben is el-hagyatott élete kedves Párjának Te-
kintetes Nemzetes KOLO'SVÁRI ER'SÉBETH Añzónynak én
általom azt kívánnya, kötözzé-bé az UR a' te férelmes Szíve-
det, adgyon örönnék kenétér a' bánat helyyében, közöni igaz
és tökélleres Házassági hűfégedet, mellyel ő hozzá vífeltettél,
mind bóldog mind bóldogtalan állapottyában, és pai'sul hagy-
gya tenéked az Ábrahámnak ISTENét.

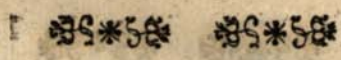
2. Kedves és igen férelmetes Gyermekeinek ezt kíván-
nya, hogy fiúntelen elöttetek hordozzátok a' JEHOVÁnak fé-
lelmét, melly a' Bóltsefségnek kezdete, és a' mit mond a' Bóltz
Salamon Prédik. Könyvében, Emlékezzél-meg a' te Teremtőd-
ről, a' te ifúságodnak idejébe.

3. Mind közel mind távól lévő kedves Atyafiainak, ne-
vezetesen a' Tekintetes Nemzetes PATAKI, KERTSEDI, ER-
SEK UJVÁRI, és MARJAI Ágakon lévő Atyafiainak azt kí-
vánnya, hogy légyen mind életek mind halálok betsülletes és
drágalátos az URnak fzeimei előtt.

4. A' Méltóságos *Ref. Supremum Consistorium*nak, mint elei-
től fogva tapasztalt Kegyes *Pátronus*nak, úgy ezen Reform. Ek-
klé'sia és Collégium Méltóságos *Inspector Curator*nak ő Nagy-
ságoknak, kik jelen- létekkal is ezen fozoru alkalmatóságot
meg-tíftelni méltóztattanak, azt kívánnya, hogy légyenek ol-
lyanok, mint a' Lelki Salamon Ágyas házát örözö 60. erőfs Férj-
fiak, mindnyájan fegyvert fogók, az hadakozásban bóltsek, és
kinek kinek oldalán légyen az ő lelki fegyvere, az éjtfakának
félelme ellen.

5. Az itt lévő Kolo'svári Reform. Szent Ekkle'siának
Collégiumnak *Domesticus Curator*nak, Tíftoteles Tudós *Colle-
ga* Tárfainak, úgy fíntén a' Kolo'si és Kalota Szegi Ven. Dioe-
cesis érdeimes Lelki Páftorinak azt kívánnya, a' mit régen a'

Szent.

Szent Pál Apostol el-bútsúzván az Éfésus Városbéli Gyülekezet-
től, és annak Véneitől, mondott vala: Mostan Atyámfiái aján-
lak Titeket ISTENnek, és az ő Kegyelmességének Igéjének,
ki fel-épithet, és meg-adhattya tinétek, a' mit örökség. Zérént
birjatok minden Szentekkel egyetemben.

6. Végezetre minden rendben, *characterben* lévő Ker.
Halotti Gyülekezetnek, kik mostan ö-néki utolsó tisztefséget töt-
tetek, azt kívánnya, hogy e' Földi tisztefség-tételteket jutalmaz-
tassa-meg az ISTEN Mennyei hervadhatarlan tisztefséggel és di-
tsóséggel.

El-botsátunk immár mi-is Tégedet mi közzülünk ISTEN
Jobb Kezének Férjfiá, a' Te nyugodalmadnak helyyére, és vi-
fontagsággal mi-is azt kívánnjuk Tenéked; A' Te nyugodalmad
légyen a' Mennyei Édennek Kertében minden igazakkal egyetemben.
Én pediglen mint Szomorú Parentator, Tenéked mint kedves
Collegámnak, ha eddig el-mondott bezedimmel az én Tíztem-
nek, Köteletségemnek elege meg nem felelhettem, annak ki-
pótolására égy néhány tsekély verseimmel mostani Parentatiomat
Bé-rekeztem.

A M E N

*Qualem per Phariae notum miracula terrae;
Suspexit quondam Gens Recutia Ducem:
Dum populo Divina dedit Responſa petenti;
Praeſentemque tulit, pignus amoris, opem:
Talem Te noſtris coluit, Vir maxime! terris
Dacica Divinis Gens - Stipulata Sacris.
Tu Reſponſor eras, et Magni Juſſa tonantis
Eloquii largo flumine Sancta dabas;*

Atque laboranti praestabas pabula Vitae,
 Et latices nunquam deficientis aquae.
 Ac velut Aniramides Sinæi in culmine montis,
 Fulsit ab aspectu proximior Dei:
 Sic tua Mens Sacro radiabat Lumine JESU,
 Fulserat et vitæ conspicienda Pharos.
 Haud secus insani deserta per invia mundi,
 Mosis ad exemplum mors Tibi stravit iter;
 Coelestesque animam Canaanis duxit ad Arces,
 Aeternos latices deliciasque Poli.
 Et nos exacti tandem post tempora Fati
 Vadimus, impresso Te sequimurque pede.

Qua

SACRUM ECCLESIAE MINISTERIUM, NON SANCTIS ANGELIS, SED HOMINIBUS CONCREUITUM.

Enarravit,

Juxta et fortem Sacri hujus Ordinis Atlantem, Fidelem Illum
JESU CHRISTI Servum,

VIRUM SUMME REVERENDUM, CELEBERRIMUM, ATQUE
ERUDITISSIMUM VIRUM,

D O M I N U M
SIGISMUNDUM

P A P

S Z A T H M A R I,

REFORMATARUM IN TRANSILVANIA ECCLESiarum, COLLEGIORUM, AC SCHOLARUM, SUPERINTENDENTEM, CURATOREMQUE ECCLESIASTICUM, UT ET VENERAB. DIOECESiUM KOLOS ET KALOTA SENIOREM, NECNON ECCLESIAE REFORM. CLAUDIOPOLITANAE VERBI DIVINI MINISTRUM PRIMARIUM,

Dum Mortales TANTI PRAESULIS Exuviae Sepulcro inferrentur,

Laudavit

GEORGIUS VERESTOI,

Claudiopoli in Templo Ecclesiae Reformatae Majore,

Anno 1760, Die 14-ta Maji.

MATTH. IX: 37, 38.

Messis quidem multa, operarii autem pauci. Supplicate ergo DOMINO Messis, ut emittat operarios in messem suam.

ACTOR. XX: 28.

Attendite ergo vobis ipsis et universo gregi, in quo vos SPIRITUS SANCTUS posuit Episcopos, pascere Ecclesiam DEI, quam acquisivit per proprium sanguinem.

EPHES. IV: 11, 12.

Et Ipse dedit, hos quidem Apostolos, hos quidem Prophetas, hos vero Evangelistas, hos autem Pastores et Doctores: Ad coaggregationem Sanctorum, in opus Ministerii, in aedificationem Corporis CHRISTI.

ILLUSTRISSIMI, MAGNIFICI, SPECTABILES, AC GENE-
ROSI,

ITEMQUE SUMME REVERENDI AC CLARISSIMI,

AUDITORES!
Haáz Rezső: Újpesti Toldi Művelődési Könyvtára
Székelyudvarhely

Contempta quidem res est Homo post peccati ingres-
sum in Mundum, erga eum nihilominus abyssus
Gratiae Divinae adeo exuberavit, ut quaedam id
genus in eum contulerit Beneficia, quae in Ange-
los haud sunt collata. Quum autem duae sint Angelorum Co-
hortes; altera eorum, qui turpi apostasia a Deo defecerunt, et
idcirco vinculis ac catenis tenebrarum aeternis ligati, ad Iudicium
Diei magnae sub caligine servantur; altera item eorum, qui in
sancta sua perstiterunt origine, et Dono Perseverantiae a DEO
praediti, in statu illo felici clementer sunt confirmati: dispicere
necesse fuerit, quodnam sit illud Beneficii genus, Homini Di-
vinitus collatum, cujus Angeli Apostatae sunt exfortes; quodnam
item illud, cujus nec Angeli Sancti sunt consortes? Prius Bene-
ficio est, idque nunquam satis admirandum, quod ex Humano

Genere, in barathrum miseriae per peccatum praecipitato, voluerit DEUS quorundam misereri, eosque ad Salutem in CHRISTO JESU adsumere: contra vero ex immensa Angelorum Apostatarum multitudine nullius voluerit misereri, nullumque eorum Salutaris Gratiae reddere heredem. O admirandam DEI, et Sapientiam, et Misericordiam, et Justitiam! quippe qui dum Homini- bus pepercit, Angelis Apostatis parcere noluerit, quin contra voluerit, ut eorum vulnus esset immedicabile, et ruina irreparabilis. Nolim nunc in illam descendere arenam, ut inquiram, cur DEUS nulli Angelorum lapsorum spem Gratiae facere voluerit: tum, quod aliud meae delegerim Argumentum Orationi; tum, quod rationes hujus Divinae Severitatis nobis maximam partem sint incognitae; tum, quod putem, me Vestrae satisfactorum expectationi, si cum Beato Augustino respondero, rationem hujus rei occultam esse posse, sed injustam esse non posse. Alterum Beneficium est, idque etiam satis admirandum, quod DEUS Sacrum Ecclesiae Ministerium, non Sanctis Angelis, sed Homini- bus concediderit. Quae in re peraeque admirandas Infinitae suae Sapientiae divitias manifestavit; dum tam arduam Provinciam, et vel angelicis Humeris oneri futuram, non Beatis illis Spiritibus, qui vasta rerum cognitione, intaminata Virtutum Moralium Sanctitate, indefatigabili agendi promptitudine, et perenni Vitae Immortalitate, pollent, imposuerit; sed Homini- bus infirmis, qui cum fragilitate nativa per totam vitam colluctantur.

Atque hoc alterum Beneficium, Auditores, Sacrum videlicet Ecclesiae Ministerium, non Sanctis Angelis, sed Homini- bus Divinitus, conceditum, meae in praesenti erit Orationis Argumentum: idque satis arduum, et sublime; quum profundas illas Consilii Divini rationes, ob quas DEUS Sacrum Ecclesiae Ministerium, non Sanctis Angelis, sed Homini- bus concedidit, haud proclive sit pervestigare. At quo modo demumcunque ardua haec res mihi succedat, id mihi solatio est maximo, quod ad commodatiorem vix poteram argumento parentare Viro summe Reverendo ac Celeberrimo D. SIGISMUNDO PAP SZATHMÁRI,

Reform.

Reform. in Transilvania Ecclesiarum Superintendenti, Venerab. Dioecesium Kolos et Kalota Seniori, et Ecclesiae Reform. Claudiopolitanae Pastori Primario, ac Curatori Ecclesiastico. Quippe qui et ipse, quoad in Terris Sacro Ecclesiae functus est Ministerio, haud postremam in eo collocavit diligentiam; profundas ut illas Consilii Divini rationes, ob quas DEUS Sacrum Ecclesiae Ministerium, non Sanctis Angelis, sed Hominibus concredidit, pervestigaret. Considerate et vos, Auditores, quam in arduo mea elaboraret Oratio Argumento, atque adeo estote in me benigne propensi: Ipse enim meis quanquam diffidam viribus, Vestro tamen haud diffido Favori, certa spe fretus, ut si quae non plane ad rhombum ex ore meo ceciderint, illa a Vobis atro haud carbone notatum iri.

Per Sacrum Ecclesiae Ministerium, intelligimus Publicum in Ecclesia docendi, precandi, Sacramenta administrandi, et Disciplinam Ecclesiasticam exercendi Officium. Quae Sacri Ministerii partes, quanquam singulae sint excellentes et sublimes, inter eas tamen id sibi Sacramentorum Administratio vindicat singulariter, ut ea non nisi ab iis, qui legitime vocati, et serio examine explorati, solemni ritu, eoque Divinitus instituto, ad Sacrum Ecclesiae Ministerium consecrantur, exerceri queat; quoniam publice in Ecclesia docendi, precandi, et Disciplinam Ecclesiasticam exercendi Munus et ab aliis possit idoneis ex Ordinatione Ecclesiae sustineri Personis.

Hi autem Publici Ecclesiae Ministri, qui ab ultima usque memoria in Sacro Ecclesiae Ministerio elaborarunt, recte distinguuntur in Extraordinarios; quales olim fuere Prophetae, deinde in confinio V. et N. T. *Johannes Baptista*, in principio autem Ecclesiae N. T. dum ea fundaretur, Apostoli, Evangelistae, et Prophetae; itemque in Ordinarios, quales sub Promissione fuere Patresfamilias, sub Lege Sacerdotes, et Levitae, nunc vero, prout eos Scriptura N. T. vocat, Episcopi, Presbyteri, Doctores, Pastores et Diaconi.

Ex Sacris jam Oraculorum Divinorum Tabulis liquido constat,
Sacrum

Sacrum Ecclesiae Ministerium, non Sanctis Angelis, sed Homi-
nibus Divinitus esse concreditum: In qua Demonstratione, ut
omnem dubitationi et incredulitati ansam praescinderet, de in-
dultria abundare voluit Scriptura; quippe quae docet, Sacrum
hoc Ministerium Hominibus delatum esse, et a PATRE, *qui hos O-*
perarios in Sacram suam Messiem emisit, constituitque in Ecclesia
Apostolos, Prophetas, ac Doctores, et a FILIO, *qui dedit Ecclesiae*
Apostolos, Prophetas, Evangelistas, Pastores, ac Doctores; et a
SPIRITU SANCTO, *qui constituit Episcopos ad pascendam Ecclesi-*
am, quam DEUS proprio Sangvine adquisivit. Ut adeo otiosa magis, et
curiosa, quam utilis Quaestio esse videatur, cur DEUS Sacrum Ec-
clesiae Ministerium, non Sanctis Angelis, sed Hominibus concre-
diderit? Quum enim a posteriore de Divina constet Voluntate,
ex falli ac fallere nescio DEI Verbo, non est, cur a priore cu-
riose inquiramus in Consilii Divini rationes: certo persuasi,
eas esse justissimas et sapientissimas, tametsi omnes eas humani
ingenii imbecillitas pervestigare nequeat, et ad vivum unguem
refecare.

Quia nihilominus haec pridem in Ecclesia agitur Quaestio,
haud convenit, intacta ut a me relinquatur, et sicco pe-
de praetereatur, lugubri hac cumprimis occasione, qua Sanctis
parentamus Cineribus Viri summe Reverendi ac Celeberrimi, D.
SIGISMUNDI PAP SZATHMÁRI; qui in Sacro Ecclesiae Mini-
sterio diu elaboravit, Sacrumque suum Munus, quae summa e-
jus erat sedulitas, in sudata veste terminavit. Haud est Diffiden-
dum, quin plausibilia se nobis offerant argumenta, quae svade-
re videntur, Sacrum Ecclesiae Ministerium Sanctis potius Ange-
lis, quam Hominibus fuisse deferendum. Quippe Beati illi Spi-
ritus, Faciem PATRIS nostri Caelestis assidue intuentes, et ex il-
lo inexhausto Luminum Fonte purissimum Veri Lumen haurien-
tes, vasta rerum fulgent cognitione, nec ullis, ut nos Homi-
nes, erroribus sunt obnoxii: atque adeo ita in Sacro Ecclesiae
Ministerio versarentur, nunquam ut iis ab iniqui Sacri Ministerii

Censoribus objici posset, Afinis interdum, rudibus nempe Hominibus, rerumque ignaris, Sacrum Ministerium destinari; peraeque, atque olim *Caligula* Imperator Equo suo consulatum destinavit, Iidem Beati Spiritus intaminata fulgent Virtutum Moralium Sanctitate, in sancta quippe sua Origine clementer a' DEO confirmati: atque adeo tam inculpate Sacram in Ecclesia sustinerent Provinciam, nunquam ut Sacrum Ministerium, vel ludibrio Libertinorum exponeretur, vel criminationi aliorum malevolorum; quibus moris est, vel minima Sacrorum Ministrorum vitia vehementer exaggerare, et ex musca facere elephantem. Iidem Beati Spiritus nulla, vel fatigatione, vel socordia, nec ullis, vel morbis, vel animi angoribus, a Sacra avocarentur Functione; quum indefatigabili polleant agendi promptitudine ac vivacitate. Neque etiam Beati illi Spiritus, quod quibusdam hac in re plurimum ponderare videtur, ullo indigerent Salario: cujus pensio o quam saepe apud morosos et avaros Auditores magnas excitat turbas, Sacrosque Ministros odio exponit plusquam Vatiniano! Ac denique quum Beati illi Spiritus perenni gaudeant Vitae immortalitate, nunquam Sacer eorum Labor Morte abrumperetur, nunquam Eloquentia eorum atrocitate Mortis obmutesceret, nec unquam illi suo e vivis excessu lugendi argumentum Ecclesiae praeberent.

Atque haec sunt, Auditores, argumenta, fatis utique speciosa et plausibilia, quae svadere quidem videntur, Sacrum Ecclesiae Ministerium Sanctis potius Angelis, quam Hominibus fuisse deferendum; non tamen id persuadent: prout ex iis, quae deinceps ad haec respondebo argumenta, abunde colliquescet. Ante autem, quam id agerem, necesse est, et illa in aciem producere argumenta, quae pro Hominibus militant, atque adeo non tantum svadent, sed et persuadent, iis potius, quam Sanctis Angelis, Sacrum Ecclesiae Ministerium fuisse deferendum. Validissima sane hanc in rem nobis subministrat argumenta, tum Glorae Divinae, tum Capitis et Principis Ecclesiae, CHRISTI JE-

SU, rum Naturae Hominum et Angelorum, tum denique Partium Sacri Ministerii consideratio.

At primo quidem DEUS ipse, qui omnia propter se et Gloriam suam, tanquam Ultimum Finem, operatur; dum Sacrum Ecclesiae Ministerium, non Sanctis Angelis, sed Hominibus concredidit, manifesto ostendit documento, prout ipse DEUS apud Jesaiam Prophetam loquitur, vias et cognitiones suas adeo altas esse supra vias et cogitationes Hominum, ut alti sunt Caeli supra Terram. Via enim et cogitatio Hominum haec est, ut ad finem, quem sibi proponunt, consequendum, exquisitissima et excellentissima omnibus remis et velis eligant Media et Instrumenta: prolixè quippe et saepe etiam superstitiose meticulosi, ne ob ineptitudinem Mediorum et Instrumentorum sperato excidant Fine. At vero via et cogitatio DEI longe alia est, ea nimirum, ut Virtutem suam per infirmitatem Mediorum et Instrumentorum perficiat: quum sic longe major ad eum redundet Gloria. An non ex eo longe major in primordio rerum ad DEUM redundavit Gloria, quod Mundum ex nihilo condiderit, lucemque ex tenebris elicuerit; quam si Mundum ex materia ab aeterno praeeistente, eaque exquisitissime perpolita ac fabrefacta, condidisset, lucemque ex luce elicuisset? Peraeque ex eo longe major ad DEUM redundat Gloria, quod Sacrum Ecclesiae Ministerium Hominibus concrediderit, atque ita, ut Apostolus loquitur, per stultitiam Praedicationis salvos facere voluerit Credentes; quam si sublimem hanc Provinciam excellentissimis illis Creaturis, Sanctis Angelis, imposuisset.

Idem evincit consideratio Capitis et Principis Ecclesiae, CHRISTI JESU. Is enim, quoniam, ut Homines redimeret, Homo fieri dignatus est: voluit simul sapientissima ex ratione, non Sanctos Angelos Sacro Ecclesiae Ministerio praeficere, utpote quorum Naturam nec adsumsit; sed Homines, quorum Naturae particeps esse dignatus est. Ut ita tam Sacri Ecclesiae Ministri,

quam reliqua^m ejus Membra, Salutem suam Redemptioni, per CHRISTUM partae, ex aequo acceptam errent.

Nec aliud demonstrat consideratio Naturae Hominum et Angelorum. Non modo enim conveniens, sed et necesse esse videtur, ut inter Sacros Ecclesiae Ministros, et reliqua ejus Membra, aequalitas quaedam Naturae, et Sangvinis quaedam Fraternitas intercedat; quum aequalitas illa Naturae, et Sangvinis illa Fraternitas, non terroris genitrix, sed mutui amoris inter Sacros Ecclesiae Ministros et reliqua ejus Membra vinculum esse videatur. At enim si Sacro Ministerio Sancti Angeli fungerentur, inaequalitas illa et diversitas Naturae Angelicae non posset non terrori esse Hominibus, semper ob magnam Naturae fragilitatem aliquo vitio laborantibus; et quidem ea cum primis occasione, ubi Sanctissimi hi Spiritus in scelera Auditorum detonarent ac fulminarent. Nec inecum dubius haereo, quin ut olim Israelitae, ingenti horrore percussi, ad Montem Sinai Mose dixerant, *Loquere tu nobis, et audiemus, sed ne loquatur nobis DEUS, quo minus moriamur*: parem in modum Ecclesiae Membra dicerent, *Ne loquatur nobis Angelus, sed Homo, quo minus moriamur*. Atque haec consideratio et hanc aliam ex se parit, aequae momentosam, quod nimirum Sacri illi Ecclesiae Ministri, qui ex Hominibus eliguntur, quum iisdem, quibus eorum Auditores, sint obnoxii infirmitatibus, intimo adfectu possint suorum misereri Auditorum, et dulcedine plane Paterna morbos eorum sanare Spirituales: insistentes hac in parte Divinis Magistri sui, CHRISTI JESU, vestigiis: quem docet Scriptura, haud ejusmodi esse Pontificem, qui sensu infirmitatum nostrarum non posset adfici, sed ejusmodi omnino, qui tenatus est in omnibus similiter, absque nihilominus peccato. At enim justus dubitationi locus est, an Sancti Angeli, qui nullis unquam infirmitatibus fuere subjecti, si Sacro Ecclesiae Ministerio fungerentur, possent tam intimo adfectu suorum misereri Auditorum, et dulcedine tam Paterna morbos eorum sanare Spirituales? Subtexo et hoc Achillei roboris

argumentum, quod Sancti Angeli quum sit excellentissimae DEI creaturae, praestantiamque Naturae Humanae sub statu peccati longissime superent: o quam frequenter accideret, ut imbecillitas Hominum, Augustissimum Redemptionis Opus, non DEO, sed his excellentissimis adscriberet Instrumentis, atque ita Gloriae Divinae grandem imponeret plagam, severissima utique poena vindicandam. Accedunt aliae quoque difficultates, ex consideratione Naturae Angelicae prono alveo fluentes, quas nec Oedipus facile solvat Conjector. Beati hi Spiritus haud alioqui familiariter cum Hominibus agere possent, nisi Corpus Humanum adsumerent: id autem an esset Parastaticum, et mox ab iis exuendum; an Naturale, et in Unionem Hypostaticam ab iis adsumendum, nec unquam exuendum? An item Beati hi Spiritus statis duntaxat temporibus ad nos e Caelis descenderent, vel vero perpetuo inter nos degerent, atque adeo partim Tempora, partim Domos Parochiales, partim Scholas et Academias, inhabitarent? Quis haec ad ultimum usque scrupulum determinet: quum quilibet horum casuum grande post se trahat Syrma difficultatum.

Peraeque consideratio partium Sacri Ministerii, quae sunt, publice in Ecclesia docere, precari, Sacramenta administrare, et Disciplinam Ecclesiasticam exercere, Hominibus magis, quam Sanctis Angelis, Sacrum adjudicat Ministerium. Vecors sim, ni fatear, plurima Fidei Dogmata, si DEO ita visum fuisset, maximo cum fructu a Sanctis Angelis doceri potuisse. Sed quanta sit corruptio cordis Humani, quo item modo Sacrum Regenerationis Opus in Hominibus peragatur, et alia Fidei Dogmata, his adfinia, existimem, longe efficacius ab Hominibus doceri posse Regentis, quam a Sanctis Angelis: quum illi domesticum harum rerum apud se habeant experimentum, hi autem prorsus nullum. Publicum precandi Officium quod attinet, Sacer Ecclesiae Minister, dum publico Ecclesiae nomine vota concipit, et Sacro in Coetu Preces ad DEUM fundit, se quoque confitetur

esse peccatorem. At Sancti Angeli, nulla quippe vitiorum labe coinquinati, id facere non possent, atque adeo in hoc momentosissimo Cultus Divini Articulo ab Ecclesia toto Caelo discreparent. Nec minore discreparent intervallo Sancti Angeli ab Ecclesia in administratione Sacramentorum: Quum enim Sacramenta sint Signa et Sigilla Fœderis Gratiae, Sancti autem Angeli non Fœderis Gratiae, sed Fœderis Naturae, quod cum iis DEUS pepigit, consortes sint: haud omnino illis, dum Sacramenta administrarent, hisce Signis et Sigillis Fœderis Gratiae fas foret uti. Neque Disciplinae Ecclesiasticae exercitium tantopere Naturae Angelicae, quam Humanae, est adcommodatum. Quum enim ob fragilitatem Naturae Humanae, nunquam in terris Disciplina Ecclesiastica ad normam Sanctitatis Angelicae exigi queat: summa Aequitatis et Sapientiae Divinae ratio flagitabat, ut haec quoque Provincia, non Sanctis Angelis, sed Hominibus imponeretur.

Superest, Auditores, ut ad illa paucis respondeam argumenta, quae ut superius retuli, svadere videntur, Sacrum Ecclesiae Ministerium, Sanctis potius Angelis, quam Hominibus, fuisse deferendum. Speciosius, quam solidius, nobis obmovetur, Sanctos Angelos vasta rerum fulgere cognitione, nec ad sublimem illum cognitionis gradum vel Eruditissimos Hominum adfurgere posse: quum et Beati illi Spiritus in Augustissimo Redemptionis Opere nihil ultra id sapere et docere possent, quod jam in Verbo DEI nobis revelatum est; alioquin enim et ipsi ex praescripto Pauli Apostoli anathemate forent feriendi. Id etiam tinnit potius, quam stringit, Beatos illos Spiritus intaminata fulgere Virtutum Moralium Sanctitate, infra quam omnis Hominum in Terris Sanctitas longe subsidit; quum profecto major ex eo ad DEUM redundet Gloria, si Sacri Ecclesiae Ministri, ex sorte Hominum, nativa labe laborantium, electi, ad insignem hac in Vita Sanctitatis Gradum perveniant, quam si Sanctorum instar Angelorum primaeva et nativa fulgerent Sancti-

critate. Nec nisi in vitreum exit acumen, quando contra nos urgetur, Beatos illos Spiritus indefatigabili pollere agendi promptitudine ac vivacitate, nec ullis morbis, vel aliis Naturae infirmitatibus, esse subjectos; nam Os Veritatis pronunciavit, se suam Virtutem per infirmitatem velle perficere. Id plus ponderare videtur, saltem apud morosos et avaros Auditores, Beatos illos Spiritus nulli ferme oneri Ecclesiae fuisse futuros: quum nullo indiguissent Salario. At sciant, velim, morosi illi et avari Auditores, illos et sub Angelis Magistris, ex Lege grati in DEUM animi obligatos esse debuisse ad pium quoddam tributum genus, in necessitates Ecclesiae et usus pauperum subministrandum: quod Beati illi Spiritus, non inefficaci, ut hodie plerumque fit, sed efficacissimo imperio, et virga plane Angelica, ab iis exegissent. Ac denique nec anxia illa cura nos valde anxios reddit, quod Sacer Beatorum Spirituum Labor, si Sacro Ecclesiae Ministerio fungerentur, nunquam Morte interromperetur: quum perenni gaudeant Vitae Immortalitate, quae felicitas Hominiibus haud in terris est concessa. Ita enim Gratiola DEI Cura pro Salute excubat Ecclesiae, ut Aroni in Sacro Officio succedat Eleazar, Mosi, Josua; et Eliae Elisaeus, nec Sacra haec Successio ad ultimum usque Decretorumque Mundi Diem exstingatur.

At jam lugubre hoc me admonet Theatrum, Auditores, mea ut Oratio Supremum in Terris persolvat Honorem Viro summe Reverendo ac Celeberrimo, Dom. SIGISMUNDO PAP SZATHMÁRI, Reformatarum in Transilvania Ecclesiarum SUPERINTENDENTI, Venerab. Dioecesium Kolos et Kalota SENIORI, et Ecclesiae Reform. Claudiopolitanae Pastori Primario, ac Curatori Ecclesiastico, atque ut Natales ejus, Vitam item, et Fortunas, Beatumque e vivis Excessum, vobis enarret.

Nihil causae fuerat SIGISMUNDO, ut de nascendi forte cum Fortuna quereretur: quippe qui Avum habuerit, et Natalibus, et Virtutibus eminentem, Spect. ac Gener. Dom. DANIELEM NAGY, alias PAP, de SZATHMÁR, Bonorum Caesareo-Regiorum ad Arcem Szathmár pertinentium, Inspectorem, Censur-

que Tricesimi Exactorem, Aviam item Spect. ac Gen. Dom. ANNAM DÉTSEI; Excellens Matronalis Chori Ornamentum. Felix fuit hoc Conjugum Par Herede Magni Nominis, summo Reverendo ac Celeb. D. JOANNE P. SZATHMÁRI, primum Gymnasii Reform. Areæopolitani, tum Scholæ Reform. quæ Rivulis Dominarum tunc florebat, Professore, mox Ecclesiæ Reform. Zilahensis Præcone Evangelico, deinde Ecclesiæ Reform. Désensis Oratore Evangelico, juxta et Venerab. Dioeceseos Désensis Seniore, ac denique Ecclesiæ Reform. Claudiopolitanae Pastore Primario, et Curatore Ecclesiastico: qui ex integerrima vitæ Socia, Gen. Dom. SARA VILLÁS, sex intemerati Amoris suscepit Pignora, AGNETEM, LUDOVICUM, SARAM, ALEXANDRUM, SIGISMUNDUM & ABELEM.

Ex hac eximia Germanæ Cognationis Caterva Natu ultimus ABEL, in ætate infantili terris ereptus est, Natu autem Secundus, LUDOVICUS, in statu quidem Conjugali, sed absque Heredum solatio: aliis singulis, Heredes post novissima sua fata relinquentibus. Natu quippe Prima AGNES PAP SZATHMÁRI, Spect. ac Gen. JOANNI KERTSEDI, Tedis Jugalibus Sociata, eximio Heredum Pari Domum suam florentem vidit, Spect. ac Gen. D. STEPHANO, & JOANNE KERTSEDIIS. Natu Tertia SARA P. SZATHMÁRI, Spect. ac Gen. D. STEPHANO PATAKI L. R. Q. Civitatis Claudiopolitanae Senatori, Sacris Nuptialibus devincta, Heredes Cineribus suis superstites reliquit, Gen. D. JOSEPHUM S. PATAKI, Ref. Eccles. in Transil. Typographum, Virum optimum, & suæ Artis exercitio de Eccl. præclare meritum; itemque Gen. D. MÁRIAM S. PATAKI, à Rev. ac Clariss. Dom. FRANCISCO LISZNYAI, in Eccles. Reform. Devenfi Verb. Div. Ministro, et in Vener. Dioeces. Devenfi Sacrorum Ministrorum Seniore, in castum Conjugii Fedus adscitam. Sorté nascendi Quartus, ALEXANDER P. SZATHMÁRI, Typorum metallorum sculptor ac Fusor eximius, et Ref. in Trans. Eccl. Typographus, ex Lectissimâ Tori Consorte, Gen. D. BARBARA JEDDI, Heredem suis in Ædibus vidit, DANIELEM P. SZATHMÁRI,

MARI, Ill. Coll. Reform. *Claudiopolitani Civem*, per vestigia Genitoris sui rite incedentem.

In hac eximia Germanae Cognationis Caterva Quintus forte nascendi fuit Vir summe Rev. ac Celeb. D. SIGISMUNDUS P. SZATHMARI, Anno labentis Saeculi 1111to heic *Claudiopoli* feliciore prognatus Lucina. Qui statim atque per tenellam licuit aetatem, in Palaestram Virtutis & Litterarum convolvit, & in Ill. Coll. Ref. *Claudiopolitano* depositis primum Litterarum tirociniis, mox Anno labentis Saeculi xviii, in Publicas Civium ejusdem Collegii Tabulas relatus est: sedentibus per id tempus ad clavum ejusdem Collegii Professoribus longe Celeberrimis, MATTHÆO INTZE BATZONI, & JOANNE REMETEI, quibus mox in eadem Provincia succedere Viri aequae Celeberrimi, MICHAEL UDVARHELYI, & JOANNES NASZÁLYI: Quis digno referat praeconio noctes SIGISMUNDI sub tantis Magistris vigilatas? Quis Industriam, rebus Theologicis, Philosophicis, adeo acriter impensam: ut vel ejus commilitones fateri necesse habuerint, palmam sibi ipsis ab eo esse praereptam.

Haec ejus Industria excellens, cui par & aequae excellens nactus erat Ingenium, quum in spatiis Musarum *Claudiopolitarum* contineri non posset, & ad opulentiora Scientiarum Emporia adspiraret, in Celeberrimas Belgicae Federatae Academias iter suscepit, Anno labentis Saeculi xxviii: ibique primum in Academia *Ultrajectina*, ac deinde *Groningana*, non modo Theologiae, Philosophiae, Philologiae & Historiarum, verum etiam *Matheseos* cognitione se mirum in modum locupletavit. Tanto Scientiarum Thesauro ornatus, suas ut divitias in incrementum Boni Publici effunderet, ad Patrios rediit Lares, Anno Saeculi labentis tertio supra tricesimum, ac primo quidem, in Eccles. Ref. *Pushta Kamarásienfi* Sacris operatus, mox A. Aerae Christiane 1735. Idibus Febr. ab Eccl. Ref. *Claudiopolitana* ad Sacram vocatus est *Funitionem*, atque in ea Annis quinque & viginti summa cum laude elaboravit. Vix vero Munus suum apud nos auspiciatus erat, quod et

erit.

eruditionis diffusae, severaeque adeo sanctitatis, nec non incomparabilis Eloquentiae rumor omnes Transilvaniae plagas, quin et Hungariae ita penetravit, ut primum quidem in Gymnasio Szathmariensi ad regendam & erudiendam juventutem, mox in Collegio Ref. Agropolitano ad honorificam Theologiae Professionem, tandem vero in Colleg. Reform. Claudiopolitano ad L. L. O. O. Antiqq. et Historiarum Professionem svavissimis hortationibus rogatus et invitatus sit: verum blandissima sua oratione tandem persuasit Scholarum Moderatoribus, ut ab eo Consilio desisterent, maluit enim Vir exquisitae pietatis, et amore Divino inflammatus e rostris Sanctioribus populo viam salutis pandere, et quotidiano in interiores Templi aditus ingressu cum ipso Numine colloqui, quam e Cathedra Scholastica subtilioribus se disputationibus immergere.

Dum autem hanc sustinet, & pro virili ornat Provinciam, ne solus curis premeretur domesticis, Face Nuptiali sibi devincit Gen. D. ELIZABETAM KOLOSVÁRI magnitudine Animi, juxtaque integritate Vitae, Matronas Aurei Saeculi emulantem, Spect. ac Gen. D. GEORGII KOLOSVÁRI, L. R. Q. *Civitatis Claudiopoleos Senatoris*, & Spect. ac Gener. Dom. SARAE BARANYAI, Filiam longe Dilectissimam, Anno Saeculi currentis sexto supra tricesimum Die 1v. ante Idus Octobres. Felix SIGISMUNDO hic fuit Hymenaeus, & svavi liberorum progenie fecundus: è quorum numero JOANNES Prior, & AGNES, immaturo Fato terris sunt erepti, alii autem decenter quidem vernant, sed ob lugubre Cari Genitoris Fatum ingenti luctu sunt oppressi: MICHAEL nimirum, *Illustr. Colleg. Reform. Claudiopolitani Alumnus ac Bibliothecarius*, redivivus, ut omnes speramus, è Patris cineribus Phoenix; SIGISMUNDUS, *ejusdem Collegii Alumnus*, non modo Nominis Paterni, sed & Virtutum gerulus Paternarum; SARA & CHRISTINA, Virgines, jam in tenella aetate Gratiarum moribus relucentes; itemque JOANNES Alter, nuper admodum superastris egressus.

Sed, ne Domesticis duntaxat SIGISMUNDI Fortunis immerfa esse videatur Oratio, iterum in luce Publica tantum aevi Decus contemplari necesse est. Vidit sane SIGISMUNDUM, & tanquam Virum, Divinitus sibi concessum, admirata est Ecclesia Reformata per Honorum menses pulcre gradientem. Is enim An. labentis Saeculi XLVII. renunciatus est Venerab. Dioecesium Kolos & Kalota Notarius, Anno item XLVIII earundem Dioecesium Senior, moxque Anno XLIX Reformat. in Transilvania Eccl. Generalis Notarius. Crederes, Genios trium horum Annorum inter se conjurasse, ut SIGISMUNDUM per ttes Honorum Gradus properantissimè in ardua tollerent eveherentque. At longe à nobis faceffat superstitionis illa de Annorum Geniis opinio. Virgula utique Divina hi Honores SIGISMUNDO obtigere; quibus hoc eodem Anno 1760. die 7. ante Kalendas Martias colophon fuit additus, dum ardua in Ecclesiis nostris *Superintendentis* Provincia, in ejus humeros fuit devoluta.

Proh Dolor! Audidores, quam est finitimus Gaudio Dolor, Plausui Planctus, & quam subito ridentes Honorum Palmæ & Laurus in lugubres convertuntur Cupressos! Proh Dolor! Sacram *Superintendentis* Insulam nec bimetri spatio fas fuit gere-
re SIGISMUNDO! Is enim Anno nunc labente die III. ante Idus Martias Febre correptus ardente, juxtaque gravi obsessus Rheumatismo, malignitatem fatalem nervis venisque ejus infundente, mox die v. ante Idus Apriles hora XII. meridiana inter ardentissima ad JESUM suspiria fatali sorte extinctus est, Anno Aetatis suae septimo supra quinquagesimum.

Proh Dolor, quam Fidelem amissimus JESU CHRISTI Servum, et quam fortem Sacri nostri Ordinis Athlantem! Ille probe gnarus, Sacrum Ecclesiae Ministerium, non Sanctis Angelis, sed Hominibus Divinitus esse concreditum; sed simul etiam probe gnarus, Sacros Ecclesiae Ministros saepe in Scriptura Sacra Angelos nominari, & quidem idcirco, ut Angelicis, quoad fieri licet, Virtutibus Gregi praeluceant Christiano: omnem omnino

eo contulit curam, ut intaminate in suo versaretur Officio, et Virtutibus, ad Exemplar Angelicum proxime accedentibus Gregi praeluceret Christiano. Omnes Sacri Ministerii partes, quae sunt publice in Ecclesia docere, precari, Sacramenta administrare, et Disciplinam Ecclesiasticam exercere, ardore quodam Angelico et Seraphico conabatur exantlare. Adeo stupenda ei Eloquentia Divinitus erat concessa, ut non modo redivivus crederetur esse *Chysofomus*, sed lingvis plane Angelorum loqui, et fluvium quemdam Eloquentiae aureum ore suo eructare. Pedito Pastoralis tam sapienter et tam prudenter rexit Ecclesias, ut ejus Regimen nemini fuerit, vel contemptui, vel odio, sed omnibus amor. Ego certe tantus SIGISMUNDI eram Admirator, quid dico SIGISMUNDI? tantus, inquam, Donorum Caelestium, SIGISMUNDO Divinitus collatorum, eram Admirator: ut saepe tacitus in sinu dicerem meo, haud unquam illam a quoquam motam fuisse Quaestionem, cur DEUS Sacrum Ecclesiae Ministerium, non Sanctis Angelis, sed Hominibus concediderit, si omnes Ecclesiae Ministri pares SIGISMUNDO essent, totque ac tantis, cum Naturae, tum Gratiae abundarent Talentis.

Nihil jam ultra tantus Vir sibi in Terris superesse videt, nisi ut votis rite conceptis, et rite nuncupatis, e nostris discedat amplexibus. Ac primo quidem vota nuncupat Publica, Domestica deinde, ac Familiaria nuncupaturus. Se itaque convertit ad Reformatas in Transilv. Ecclesias, quibus diu ab Actis fuit, et quas deinde, tanquam *Superintendens*, Pedito quoque Pastoralis aliquamdiu gubernavit; precaturque iis a Principe Salutis, JESU CHRISTO, Gratiam, ac Pacem, et prosperos adversus Carnem, Mundum, & Satanam, triumphos.

Compellat etiam magni Nominis Heroas, Supremos Reform. in Trans. Eccl. Coll. ac Schol. Curatores, ut suos in Sacro Curatoratu Collegas, itemque Ven. Dioeces. Seniores, ut suos in Sacro Ministerio Conservos, precaturque iis Dona SPIRITUS SANCTI, ad Gregem Domini regendum & pascendum idonea.

Nec infalutatos praeterit Illustr. ac Spect. Eccles. Reform.

Claudio-

Claudiopolitanae Curatores, summe item Rev. ac Clar. in eadem Eccles. V.D. Ministros, ut & Clar. in Ill. Coll. Ref. Claudiopolitano Scientiarum Professores, juxtaque Rev. ac Clar. in Ven. Dioecesis Kolos & Kalota Evangelii Praecones; optatque iis Fortunam laete rite ridentem, nec Hespero ullo contumulamdam.

Votis perfunctus Publicis, Domestica jam nuncupat vota, ac Familiaria. Conjugi Dilectissimæ, Dolo decumano oppressæ Spect. ac Gen. Dom. ELIZABETÆ KOLOSVÁRI, Liberisque Carissimis, MICHAELI, SIGISMUNDO, SARÆ, CHRISTINÆ, & JOANNI, precatur à PATRE Misericordiarum Spiritum Consolationis, omnes dolorum acerbitates validissime vincentem.

Pari aestuat amore in Spect. ac Gen. Dom. GABRIELEM MARJAI *Incl. Cottus. Interioris Szólnok Notarium*, per Genitoris sui Sororem arcta cognatione sibi devinctum; ut & in prioris Germanæ suae Sororis AGNETIS P. SZATHMÁRI, Heredes, Spect. ac Gen. D. STEPHANUM & JOANNEM KERTSEDIOS, item que in alterius Germanæ suae Sororis SARÆ P. SZATHMÁRI Heredes, Gen. D. JOSEPHUM S. PATAKI, et Gen. D. MARIAM S. PATAKI; nec non in Germani sui Fratris, ALEXANDRI P. SZATHMÁRI, Filium DANIELEM P. SZATHMÁRI, vovetque iis prosperitatem vitae Terrestris, & post enavigatas Mundi Syrtes aeterna in Caelis Halcyonia.

Supremâ peraeque voce affatur Auditores omnes, qui Supremis ejus in Terra Honoribus interesse voluerunt; vovetque iis prospera in Terris Fortunarum incrementa, supremo in Caelis colophone terminanda.

Tu vero, Magne SIGISMUNDE, praeclarum Ordinis Sacri Decus, quiesce Parte tua meliore in Sinu JESU Dulcissimi, Parte autem tua sequiore & mortali in Publico hujus Urbis Cœmeterio, quoad inde Pars illa tua sequior & mortalis, potentissima ARCHANGELI Voce fuscitabitur.